

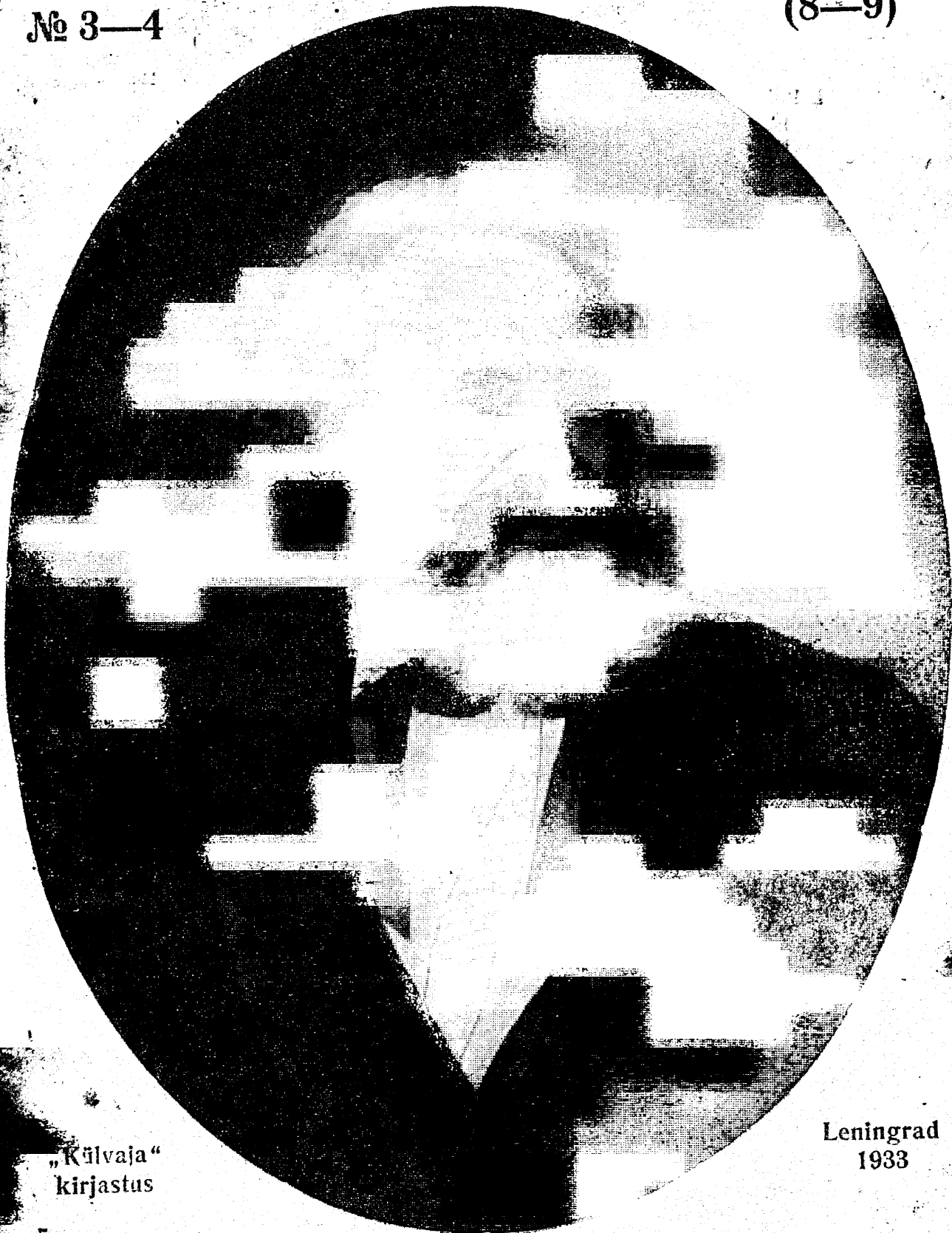
ВСЕГДА ГОТОВ!
Журнал-учебник на эстонском языке

Ajakiri-õpperaamat
algkooli 3. ja 4. rühmale

ALATI VALMIS!

№ 3—4

(8—9)

„Külvaia“
kirjastus

Leningrad
1933

SISUKORD

Lhk.

I. Poliitiline osa.

Partei juhtivusel täteneb ja tugevneb punavägi	1
Kui vana on punavägi	3
Sõjahädaohu kasv	4
Punane laevastik valvel	7
Nõukogude Hiina	10
Rahvusvaheline kommunistlik naistepäev	11
Suur kommunist	12
Kokkusaamine Marxiga	13
Pariisi kommuun	14
Kümme aastat Mopri tegevust	16
Ajaloo leheküljed	17

II. Meie saavutused.

Meie kasvame	19
Spitzbergen	23
Liha generaatorid	25

III. Pioneeride liikumine.

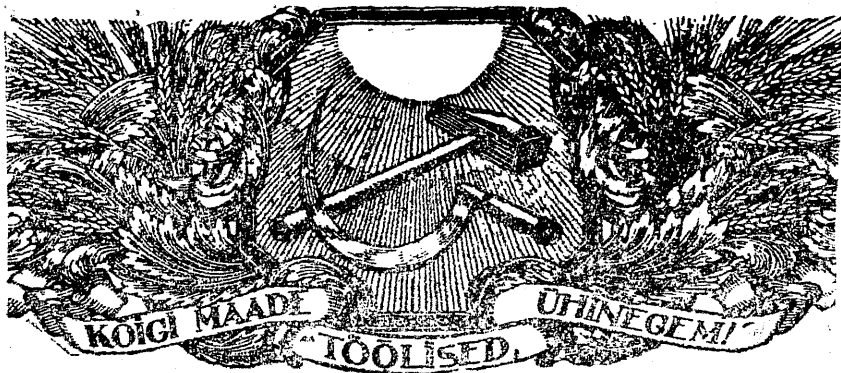
Kõikidele pioneeridele ja koolilastele, kõikidele baasidele ja koolidele	26
Pioneeridele ja õpilastele — terve kooli kord	27
Ühe klassi õpilased-pioneerid peavad olema ühes lüüdis	29

IV. Ilukirjandus.

Soldati elu tsaariajal	30
Inimeste muredest ja rõõmudest	31
Noorte leminlaste marss (luuletus). <i>F. Kotta</i>	35
Jäätükil	35
Võitleja	37

V. Mitmesugust.

Tubapidi rändamine	40

POLIITILINE OSA

Partei juhtivusel täieneb ja tugevneb punavägi

Lenin kirjutas:

„Et tööliste ja talupoegade valitsust röövikute, s.o. mõisnikkude ja kapitalistide, eest kaitsta, selleks on meil võimsat punaväge vaja. Meie näitamine mitte sõnadega, vaid teoga, et meie punaväge luua ja teda juhtida suudame ning võita oskame kapitaliste, vaatamata helde abi peale, mida nad teistelt rikastelt riikidelt sõjariistuga kui ka sõjamoona saavad. Enamlased tõendasid seda teoga.“

Enamlased löid punaväe. Kommunistliku partei juhtivusel kasvas, tugevnes ja võitis punavägi hulgaarvulistel kodusõja väerindadel.

Paljud arvavad, et punavägi sündis ainult kodusõja ääsis. See pole just täiesti nii. Punaväe sündimise ajalugu viib meid esimese revolutsiooni — 1905. aasta revolutsiooni juurde.

Kui enamlased 1905. a. küsimuse sõjariistus ülestõusu praktilisest läbiviimisest tsarismi kukutamiseks üles seadsid, pandigi proletariaadi sõjariistutatud jõule esimene alus. Partei III kongress (aprillis—mais 1905. a.) tegi kõikidele partei organisatsioonidele ülesandeks:

„võtta kõige energilisemad abinõud tarvitusele proletariaadi relvastamiseks, niisama ka ülestõusu plaani väljatöötamiseks ja selle otsekoheseks juhtimiseks, selleks parteitöölised tarvidust mööda erilised grupid luues.“

Esimesed enamlaste sõjalised organisatsioonid, esimesed vaprad tööliste väeosad andsid meile vahvuse ja mehisuse eeskujuga. Nad võitlesid kangelaslikult Peterburi, Moskva, Harkovi, Odessa barrikaadidel, Kaukaasis ja Lätimaal.

Nende esimeste proletaarsete väesalkade võitluse kogemuse võtsid enamlased 1917.

aasta veebruaripäevadel arvesse. Siis hakkas punane kaardivägi kujunema. Pruugib ainult öelda, et juba 1917. a. juulis üksi Peterburi punase kaardiväe salkades 10 tuhat proletaarlast-võitlejat oli.

Ainult enamlaste partei oli suuteline nii tugevat sõjariistus jõudu looma, nagu seda punavägi on. Ainult partei juhtivusel võis punavägi niisuguseid hiilgavaid võite saavutada.

Oma paremad jõud, paremad enamlased-organisatorid paiskas partei punaväe võimsuse kindlustamiseks.

„Alati, kui sõjas raske silmapilk kätte jõudis, mobiliseeris partei kommuniste, ja kõige esimestena langesid nad esimestes ridades, tuhandetena hukkus neid Judenitshi ja Koltshaki väerindel; hukkusid paremad tööriisklassi liikmed, kes endid ohverdasid selle arusaamisega, et nad hukuvad, kuid sellega päästavad nad mitmed inimpõlved, päästavad tuhanded ja tuhanded töölised ja talupojad.“

Lenin pööras punaväe peale erilist tähelepanu, ta juhtis ise sõjaväe kodusõja ajal ja vaatas sõja operatiivse töö järele. Seltsimees Stalin oli üks väljapaistvamatest punaväe organisatoritest ja juhtidest. Paremad parteilased — Frunse, Voroschilov, Ordshonikidse ja teised andsid punaväele kogu oma jõu ja energia. Kronstadt'i mässu vaigistamiseks saatis partei X kongress ligi 300 inimest oma delegaatide hulgast.

Partei juhtivuse all areneb punavägi ja täiendab oma ettevalmistust praegugi rahujaga õppuses.

Mitte minutikski ei nõrgenda partei oma tähelepanu punaväe võitlusvõime kindlustamise küsimustele. Ta ümbritseb teda oma alalise hooitsemisega, vaatab ta kasvu

järele, juhib teda ja aitab teda täiendada, sellepärast et sõjahädaoht NSVLiidu vastu veel kadunud ei ole.

Mida tugevamini üleilmne majanduskriis kapitalismi kõri kokku nõõrib, seda avalikumalt ja silmanähtavamalt valmistavad kapitalistid sõda ette. Kauge-Ida sündmused Mandshuurias ja Schanghais —

gisuguste juttudega ega mingisuguste üldiste resolutsioonidega rahvusvahelisest olukorrast. Meie peame tegudes näitama mitte ainult proletaarset kangelaslikkust uue ühiskonna ehituses, vaid ka tõelist valvelolekut ja tarvilikku valmisolekut tööliste ja talupoegade riigi lähedaste huvide kaitsmises.“

Sm. K. J. Voroschilov.

need on imperialistide sõjakavatsuse signaalid. Kapitalistid otsivad kriisist väljapääsuteed sõjas, eestkätt sõjas NSVLiidu vastu.

„Käesoleva silmapilgu iseäraldus seisab selles, et järjest rohkem kaob piir rahu ja sõja vahel, tükitakse sõtta ja sõditakse ilma avalikult sõda kuulutamata.“

Enam veel. Peetakse sõda, kindrali kontsaga riiklikku iseselsvust ja suurrahvuslikke õigusi maha tallates, ja samal ajal peetakse rahvusvaheliste konverentside pidulikus olukorras kõnesid sõjariistade mahapaneku ja rahu kohta.“

Imperialistid valmistavad uutele sõdadele ette. Kõige esimesena valmistavad nad interventsiooni Nõukoguderliigi vastu. Sõjatööstus on ainuke tööstusala kapitalistlikel mail, mis vahetpidamata töötab, uusi hävitusabinõusid andes.

„See kõik räägib sellest, et meie ainult sel juhtumisel oma kohused täidame, kui ei lase endid sulgutada min-

Valmis olla! Valvel olla! — niisugune on ülesanne.

Partei juhtivusel, tema Leninliku keskkomitee juhtivusel sm. Staliniga eesotsas kindlustab punavägi — sotsialismi kaitseväge, esimese sotsialistliku riigi kaitseväge ilmas, väsimatult, päev-päevalt, kuu-kuult oma võitlusvõimet, proletariaadi võitmata jõuks ja kindluseks olles.

Tulevase sõja tehnika

„Praeguse aja tingimustes nõuab sõda väga palju mitmesuguste ülesannetega, mitmesuguste nimedega ja tehniliselt väga keerulisi masinaid. Sõda mehaniseerub, masiniseerub ja muutub sellega määratusuureks, väga keeruliseks inimeste hävitamise tehaseks.“

Sõda mehaniseerub, masiniseerub. Võitlustehnika arenemine on väga kõrgele jõudnud. Praegusaja võitlusväljal hakkab laialt tegutsema mootor. Tekivad motori-seeritud ja mehaniseeritud väeosad, mis võimaluse annavad suuri sõjaväe hulki kaugele ühest kohast teise paisata, kiiresti

suuri maa-alasid enda kätte haarata ja määratusuurt tulejõudu arendada. Kasvab kiirlaskja ja kaugelelaskja kahurvägi.

Tankid ja soomusautod võivad endile suured tegevusväljad, uued kiirused, uue relvastuse. Aviatsioon võidab tuhandekilomeetrilised kaugused, enesega mitmetonnilist surmakülvavat koormat, tehnikaga varustatud dessanti ja kõrge võimsusega uusi võitlusabinõusid kaasas kandes.

Sõjaväge küllastatakse kuulipildujatega ja automaatsete sõjariistadega. Esile ilmuvad suure täpsusega abiriistad. Kahurvägi, laske- ja insener-asjandus, keemia- ja sideasjandus saavad uued mehansmid, mis nende abinõude mõjuvust kümnekordselt tõstavad. Ja kõik see kasvab ja täieneb.

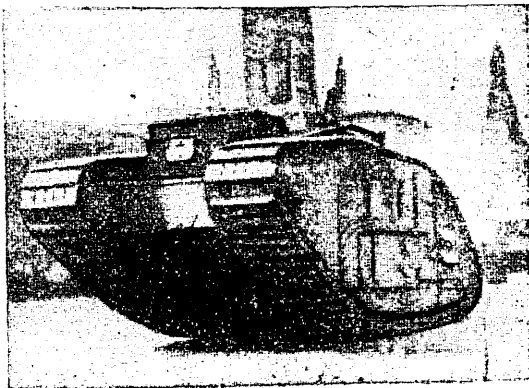
Kuid alaline võitlustehnika kasv ei suuda siiski elavat jõudu lahinguväljalt välja tõrjuda.

Tulevane sõda vajab hulgaarvulisi sõjavägesid. Võtta või tank või mõni muu soomusmasin. Nad tegutsevad edukalt ainult siis, kui nad liikuvuses on. Aga niipea kui nad seisma jäävad, muutuvad nad abituks. Nad ei ole suutelised oma võite iseseisvalt kindlustama, võidetud territooriume alal hoida. Selleks on suurearvulist sõjaväge tarvis.

1927. a. KITK pleenumil sõja ja sõjahädaohu kohta vastuvõetud teesides on öeldud:

„Tulevane sõda on mehaniseeritud sõda. Ja riik muudetakse hiiglasuuriks hävitusabinõude vabrikuks. Mootor saab mehaniseeritud tapmise asjus

otsustavat osa etendama. Nimelt sellepärast, et sõjatehnika kõrgele arenemistasmele on jõudnud, tuleb kapitalistlikkudel riikidel määratusuured massid võitlustegevuse raionidesse paisata... Ühes sellega aviatsiooni laialise tarvitamise, uute pommide purustavuse, kahurväe tule kaugelelaskvuse tõttu kaob vahe väerinna ja seljataguse vahel.“

Tank.

Kodanlus saab sellest väga hästi aru. Sõjale ette valmistades, valmistab ta ka massilisi sõjavägesid-ette.

Kui 1914. a. imperialistliku sõja ajal Prantsusmaa, Itaalia, Inglismaa, Ameerika Ühendriigid, Jaapan 5,5 miljonilise sõjaväe mobiliseerisid, siis olid nad juba 1931. a. ettevalmistatud 9 mln. inimeselist sõjaväge kokku ajama.

Kui vana on punavägi

„Ülemineval õöl tungis 70-ne inimeseline rühm Riia keskvangimaja peale, lõikas telefonitraadid katki ja ronis nõõrredelit mõõda vangimaja õue, kus pärast ägedat kokkupõrget kaks vangivahti tapetud ja kolm raskesti haavata said. Siis vabastasid manifestandid kaks poliitvangi, kes sõjakohtu all olid ja surmaotsust ootasid. Manifestantide tagaajamise ajal, kes põgeneda jõudsid, välja arvatud kaks vangivõetut, surmati üks agent ja mitu politseinikku.“

See juhtumine sündis septembris 1905. a. Lenin kirjutas selle kohta artikli: „Enesekaitset pealetungimisele“.

Lenin tervitas Riia revolutsionääre, kes oma seltsimehed vangist vabastasid, järgmiselt:

„Tervitus Riia revolutsiooniliku salga kangelastele!.. Elagu revolutsiooniliku rahva-sõjaväe eestvõtjad!“

Töölise salga, kes sõjariistad käes politseinikkude ja sandarmite kallale tungisid, — need olid esimesed punaväe salga.

Moskvas, 1905. aasta detsembris, võitlesid esimesed punaväe salga barrikaadidel. Talvepalee juures 1917. aasta 25. oktoobril läksid esimesed punaväe salga pealetungimisele. Need olid soldatid ja madrused, kes enamlaste järele läksid. Püssidega varustatud töölisi nimetati siis punakaardlasteks. Punakaardi salga tekkisid kõikides tehastes ja vabrikutes, kõikides suurtes linnades.

Esimestes lahingutes nõukogudevõimu eest 1917. a. võitlesid punakaardlased. Töölise sõjariistus rühmad (drushiinad), punakaardi salga olid esimesteks punaväe osadeks.

Nõukogudevõimul oli revolutsiooni algul vaenlasi lugemata palju. Tungisid

peale sakslased, valgekaardi kindralid, ohvitserid, junkrud. Punakaardi salku oli vähe ja nad olid laialipillatud. Nõukogude valitsus otsustas tugeva, hulgaarvulise punaväe organiseerida.

23. veebruaril 1918. aastal anti välja dekreet punaväe organiseerimise kohta. Sellepärast me loemegi, et punavägi sel aastal 15 aastat vanaks sai.

1918. a. kevadel haarasid jaapanlased Vladivostoki, tshehoslovakkidest sõjavangid tungisid oma kindralite juhatusel Volgamaale kallale. Inglased, prantslased, ameeriklased ja isegi kreeklased maandasid oma sõjaväed nõukogude kallastele.

Kindralid Judenitsh, Koltshak, Deniikin, Vrangel, poolakate valged sõjaväed piirasid noort Nõukogude vabariiki tulise rõngana. Ühed kindralid vahetasid teisi.

Kahureid, kuulipildujaid, tankisid, sineleid, saapaid said valged inglise ja prantsuse kapitalistidelt.

Valgekaardlasi purustades vallutasid punaväelased ladud inglise sinelite, prantsuse püsside ja inglise kuulipildujate ning tankidega.

Punavägi võitles kolm aastat Nõukogude vabariigi vaenlaste vastu. Kommunistid ja komnoored olid alati eesotsas kõikides lahingutes valgekaardlastega. Kõige ustavamad kommunistiikud salgad saadeti kõikidesse kardetavatesse kohtadesse. 50 tuhat kommunisti hukkusid kodusõja väerindel.

Jalanõudeta ja riieteta, kehvalt sõjariistus punavägi võitis kõik valgekaardlased. Võitis sellepärast, et punaväes olid töölisid ja talupojad, kes teadsid, et nad nõukogudevõimu, tööliste ja talupoegade võimudest võitlevad. Võitis sellepärast, et punaväe juhtideks olid enamlased.

Lenin, Stalin, Voroschilov, Frunse asustasid Punase sõjaväe. Stalin, Voroschilov,

Frunse ja paljud teised enamlikud juhid olid ise väerinnal. Nemad viisid punaväe lahingutesse. Pärast kodusõda vähendatti punaväge. Töölised asusid tehaseid üles ehitama, talupojad läksid külasse oma majapidamist talule seadma. Kuussada tuhat punaväelast jäi alles, et igal ajal vaenlastele vastulööki anda, kelle me küll minema kihutasime, kuid ei hävitanud lõpuikult.

Punavägi on kogu aeg valvel. 1929. a. tungisid hiina valged väed ja Hiinasse põgenenud valgekaardlased meie piiride kallale. Eriline Kauge-Ida Punavägi andis niisuguse vastulöögi, et seda mitte üksi hiina valged väed, vaid kõik meie vaenlased kaua mäletavad.

Iga aasta kutsutakse noorsugu punaväkke. Punavägi ei valmista mitte üksnes võitlejaid, vaid ka ehitajaid. Paremad kolhoosnikud on endised punaväelased. Tuhanded punaväelased õpivad iga aasta kirjaoskust, õpivad, kuidas külas töötada, kuidas kolhoosis paremini majapidamist sisse seada.

Kõik punaväelased, kõik töötavad hulgad teavad, et meid vaenlased piiravad. Vaenlased ehitavad lennukeid-pommivedajaid, sõjalaevu ja suurtükke, valmistavad sõjale. Punavägi ja kõik töötavad hulgad teavad seda ning valmistavad end kaitseks ette.

Osoaviachim — aviatsiooni ja keemia asjandusele kaasaaitamise ühing valmistab töötavaid hulki kaitseks ette. Sõda on möödapääsemata. Kõik peavad oskama lasta, gaasimasket tarvitada, haavatuid siduda.

Mitte üksi punavägi, vaid kõik töötavad hulgad peavad valmis olema sõda ettevalmistavatele kapitalistidele vastulööki andma.

Sõjahädaohu kasv

NSVL rahvusvahelist olukorda iseloomustab praegusel ajal imperialistide poolt ähvardava sõjahädaohu kasv. Hiina territooriumi okupeerimine jaapani imperialistide poolt sünnib võrdlemisi meie idapiiri lähedal. Jaapani valitsuse ülevalpidamine NSVL suhtes jääb kogu okupatsiooni ajal kahemõtteliseks. Kohe hiina-jaapani sõja algul avaldas jaapani saadik arvamist, et „konflikt võib laieneda“. Seda põhjendas ta mingisuguse „kuulujutuga“, nagu leiaksid hiina kindralid meie poolt toetust. Edasi, vaatamata meie hoiatustele, tulid

jaapani sõjaväed üle Ida-Hiina raudtee, mida meie hiinlastega ühiselt juhime. Hiina territooriumi okupeerimisega käib kaasas äge kihutustöö Nõukogude Liidu vastu jaapani ajakirjanduses, mis muidugi iima jaapani valitsuse teadmata ja nõusolekuta ei või sündida. Meile juhtus pihku üks dokument jaapani sõjaringkondadest, mis eneses täpselt väljatöötatud Nõukogude Liidule idast kallaletungimise plaani sisaldab.

Lõpuks, ei tohi unustada otsekoheseid sõja-provokatsioone, mida korraldasid interventide agendid meil Moskvast: hiljuti

ässitas tsheho-slovakkia saatkonna sekretär ühte meie kodanikke jaapani saadikule kallale tungima, et siis Jaapan NSVLiidule sõda kuulutaks. See provokatsioon ei läinud korda, sest see kodanik teadustas sellest OGPU-le. Hiljem laskis teine interventide agent — meie riigi alam Juda Stern — saksa saatkonna nõuniku pihta, et sellega meie vahekordade halvenemist Saksa valitsusega esile kutsuda, kusjuures kohtus ja järeleuurimisel seletas, et ta saksa saadikut tahtnud lasta ja et välja-
maa terroristliku rühma käsutusel tegutsenud.

Hiljuti sõlmisime terve rea mittekallaletungimise lepinguid meie läänepoolsete naabri-riikidega. Soome valitsusega sõlmisime vastastikku mittekallaletungimise lepingu, kusjuures selles lepingus üks väga tähtis punkt on, mille järele soome valitsus kohustub mitte üksi meile mitte kallale tungida, vaid ka mitte osa võtta mingisugustest meile vaenulikkudest sõjalikkudest liitudest. Samasugune leping, samasuguse tähtsa punktiga, on sõlmitud poola ja mõnede teiste valitsustega. Muidugi, me pole nii naiivsed, et arvame, et nende lepingutega meie läänepiiril täielik julgeolek kindlustatud on. Me teame väga hästi nende lepingute hinda, millele kodanlikud valitsused alia kirjutavad.

Hiljuti kirjutas määratu hulk kodanikke valitsusi kuulsale „Kellogi paktile“ alla. Milles seisab selle pakti sisu? Tema räägib: allakirjutanud valitsused kohustuvad kõik arusaamatused eneste vahel mitte sõja, vaid rahulikkude läbirääkimiste teel lahendada. Muuseas kirjutasi sellele paktile alla ka jaapani ja hiina valitsused. Ja nüüd näeme, kuidas jaapani valitsus „mitte sõja, vaid rahulikkude abinõudega“ oma „arusaamatusi“ hiina valitsusega lahendab. Niisugused on kodanluse sõnad ja teod. Me hindame kõiki neid lepinguid niivõrd, kui võrd isegi meile vaenulikud valitsused töötavate masside pealerõhumisel sunnitud on oma rahuarmastusest meie suhtes teatama. Me hindame neid lepinguid, kui võrd nad Nõukogude Liidu rahvusvahelise tähtsuse kasvu näitavad. Kuid muidugi ei nõrgenda me tähelepanu ka läänepiiril.

Me tegime jaapani valitsusele ettepaneku: kui te meid endi rahuarmastuse tunnetes uskuma tahate panna, siis kindlustame seda lepinguga, nagu me seda läänenaabritega tegime. Seniajani ei ole jaapani valitsus sellele meie rahuettepanekule vastanud, kuid jaapani ajakirjanduses astuvad jaapani poliitikud sarnaste imelikkude arustega välja: vaaf, just sellepärast, et me

teile kallale tungida ei taha, polegi tarvis sarnasele lepingule alla kirjutada. See on liigne tõendus jaapani valitsuse mitteotsekohesest ja kahemõttelisest ülevalpidamisest meie suhtes.

Niisugune ülevalpidamine ei sünni mitte üksnes jaapani valitsuse arvel. Tema seljaga seisavad muidugi teiste maade imperialistid, kes surmani kardavad meie mõju Hiina, Indo-Hiina, India ja teiste idamaade peale, kus praegu revolutsioonilik liikumine ja võitlus imperialistidega käimas. Sellepärast peamegi eriti valvsalt jälgima sündmusi, mis arenevad meie idapiiri taga.

Mispärast kannavad imperialistid viha Nõukogude Liidu vastu

Me mõistame väga hästi, milles seisab imperialistide viha põhjus sotsialismi ehitava maa vastu. Peapõhjuseks on sügav majanduslik kriis, mis praegu kogu kapitalistliku ilma oma alla on haaranud, ja edukas sotsialismi ehitus Nõukogudemaal. Neil on üle 40 mln. töötatöölisti, kuid ühes perekonnaliikmetega — kannatavad üle 120 mln. elaniku tööpuuduse koleduste all. Meil on tööpuudus täiesti likvideeritud. Neil on täielik lagunemine valmisuses, hulgaline ettevõtete sulgumine, seisak valmistusjõudude kasvus, isegi tagurpidimine masinatöö juurest käsitsi töö juurde. Meie lõpetasime esimese viisaastaku ja märkisime teise viisaastaku sarnases ulatuses, mille üle imestavad kõik maakera rahvad — meie sõbrad ja isegi meie vaenlased. Hiljuti kirjutas Berliini kodanlik ajaleht „Berliner Tageblatt“:

„Teise viisaastaku masstaabid Nõukogudemaal on imestamiseväär. Kuid enamased teostavad ka selle, samuti nagu nad teostasid esimese viisaastaku. Tagatiseks sellele on Nõukogude Liidu määratud rikused ja rahvamasside lõpmatu entusiasm.“

Nii hindab meie viieaastaplaane kodanlus ise, vähemalt tema enam kaugelenägemav osa, kes aru saab, mis tema ümber sünnib.

Majanduslik kriis kapitalistlikudel maa-
del läheb paratamatalt üle poliitiliseks kriisiks. Ja sarnane üleminek on tõesti mõõdapääsemata. Et kriisi hoopidest kuidagi pääseda, püüab kodanlus kriisi raskused tööliklassi, töötavate ja asumaade rahvaste õlgadele veeretada. Kasvab tööpuudus, pikeneb tööpäev, väheneb tööpaik, halveneb sotsiaalne kinnitamine, suurenevad maksud tarbeainete pealt, tungitakse peale asu- ja poolasumaade rahvastele jne. On selge, et töötavad massid ei või nurinata

kannatada, kui nende ilma selletagi halb olukord halveneb, kui neil päise päeva ajal viimane särk seljast maha võetakse. On selge, et nad protesteerivad ja ei võigi vaidida. Revolutsiooniline liikumine laieneb tööliklassi keskel, kelle olukord iga kuuga halveneb; ta areneb väikemaapidajate talupoegade keskel, kelle maa haamri all ära müüakse pankadele maksmata võlgade eest; revolutsiooniline liikumine tungib sõjaväkke ja laevastikku — mässavad inglise ja hollandi meremehed, prantsuse lennuväe sõjaväelased, sõjaväeosad. Laieneb revolutsiooniline liikumine ka asu- ja poolasumaade rahvaste keskel. Praegu ei ole mitte ühte asu- ega poolasumaad, kus ei oleks varjatud käärimist ehk avalikku ülestõusu. Hiinas, kus tööliste ja talupoegade turjal istub mitte üksi maailma kodanlus, vaid ka hiina enda äraandlik kodanlus, keda aitavad hiina vähemlased — kuomindanglased, — selles Hiinas, tema territooriumi kuuendal osal lehvib nõukogude punane lipp, ja nõukogude lipu all elab umbes 80 mln. inimest. Nii vastavad asu- ja poolasumaade rahvad imperialistide pealetungimisele.

Kapitalistide pealetungimine teeb klassivõitluse teravamaks: klass astub klassi vastu. Kuid selles klassivõitluses rebitakse sotsiaalaandjatel ja kokkuleplastel masked eest, avastatakse nende tõelik nägu. Praegu ei ole rahvusvahelisel proletariaadil kardetavamast vaenlast, kui rahvusvaheline sotsiaaldemokraatia. Sotsiaaldemokraatide — vähemlaste — järele lähevad veel kaunis laiad tööliklassi kihitused, keda nad kuna üles ostavad ja hukatuse teele viivad, kuna terroriseerivad. Sotsiaaldemokraadid on praegu peatõkkeks sotsiaalse revolutsiooni teel ükskõik missugusel kapitalistlikul maal, sest ägedas klassivõitluses teab iga tööline oma kogemuste järele vabrikus, tehases, et kapitalist on tema neetud klassivaenlane, ja kui tööliste juurde roomab sotsiaal-kokkuleplik madu, manitseb kokkuleplikkude fraasidega, väänleb tööliklassi jalus ja nõelab teda seljast — siis on see veel kardetavam vaenlane. Praeguses klassivõitluses paljastub selie vaenlase nägu. Kodanlise ilma majandusline kriis aitab meil, kommunistidel, arendada tööliste klassilikkude iseteadvust, tõsta nende revolutsioonilist võitlust, paljastada kapitali pealetungimist ja rahvusvahelise vähemluse äraandja-osa.

Selle kapitalistliku ilma lagunemise kõrval aga on käimas kõvendatud sotsialismi ehitamine maakera kuuendal osal. *Kasvavad*

industria maailma-hiiglased. Edeneb põllumajanduse sotsialistlik ümberehitus. Lausakollektiviseerimise alusel, mille lõpetame 1932./33. a., likvideerime kulaku kui klassi. Ennenägemata tempodega levib kultuuri-revolutsioon, kasvab töötavate masside materjalne ja kultuurne heaolu. Kuidas siis ei peaks kodanluse metsik viha meie vastu tõnsuma?

Meie rahvusvaheline poliitika

Mitte üks kord ei ole meie rääkinud ja tegudega näidanud, et nõukogude valitsus rahu eest seisab. Me viime ellu rahvusvahelises poliitikas need sõnad, mida ütles Stalin kommunistliku partei XVI kongressil: „Mitte jalatäit me võõrast maad ei taha, kuid ka oma maast ei anna me ainustki verssokki mitte kellegile.“ Alles hiljuti tegi sm. Litvinov rahvusvahelisel Genfi konverentsil ikka jälle ja jälle ettepaneku sõjariistad maha panna ehk vähemalt sõjariistatamist piirata; kodanlus ütles muidugi sellestki ära, sest et ta praegu uue sõja ettevalmistusega ja eriti meile kallaletungimisega ametis on. Nagu juba rääkisime, sõlmisime viimasel ajal terve rea rahulepinguid kodanlikkude valitsustega; sarnaseid ettepanekuid lepingu sõlmimiseks teeme ka teistele valitsustele. Meil ei ole mingit huvi võõrastele maadele kallale tungida, võõraid rahvaid röövida, sest me hävitasime endil eksploateerimise, röövimise ja kallaletungimise korra — kapitalismi. Sellepärast me ausalt ja otsekohevalt räägimegi, et me rahu eest seisame, me ei ole silmakirjalikud, nagu on seda iga kodanlik valitsus, kes sõnades rahust räägib, tegudes aga sõda ette valmistab. Me teostasime, teostame praegu ja saame ka tulevikus rahupoliitikat teostama ja igasugust sõja provokatsiooni paljastama.

Sellepärast ei ole neil õigus, kes mõtleavad, nagu „tuleks homme sõda“. Sage-dasti laiatavad neid kuulujutte kulakud ja nende agendid. Neil on kasuliksegadust sünnitada ja sages vees kalu püüda. Nõukogude valitsus peab kõvasti rahupoliitikat kinni. Ja ka rahvusvaheline kodanlus ei julge nii kergesti meiega sõda alata. Sest maailma kodanluse kallaletungimise korral on meil iga meie vaenlase seljataga meie sõbrad — kapitalistlikkude maade töölised ja töötavad hulgad. Isegi siis, kui nõukogudevõim veel nõrk oli, kui punavägi alles kujunes, kodusõja keerises, organiseerusid Inglismaal komiteed järgmise loosungi all: „Käed Nõukogude Ve-

nemaa küljest.“ Nüüd, kus iga piiritagune tööline meie sotsialistlikust ehitustööst teab, — kas lubab revolutsionäär-tööline oma kodanlusele meile kallale tungida? Kahjurit protsessi ajal meil, ütles Berliinis vana tööline, kes 40 aastat vähemlaste ridades olnud, oma vähemlaste parteile järgmist: „Minu töölise südametunnistus ei luba mul enam teie hulka jääda, pärast seda kui ma teada sain, et te rahvusvahelisele kodanlusele kaasa aitate Nõukogude Liidu tööliste ja talupoegadele kallale tungida.“ Ja see tööline-vähemlane, nagu tuhat teisi tema sarnaseid revolutsionääre, viskas oma vähemlaste partei pileti ära ja läks

kommunistide poole üle. Nii vastavad töölistel-revolutsionäärid kodanluse katsetele meile kallale tungida. Vaat mis pärast kodanlus mitte seitse, vaid seitsekümmend-seitse korda möödab, enne kui julgeb kallale tungimise meie peale „välja löigata“. Vaat mis pärast ei ole neil õigus, kes usuvad kuulujutte, nagu „algaks homme tingimata sõda“.

Nõukogude valitsus teostab järeljätmatult rahupoliitikat. Kuid sõjahädaohu vastu on tarvis valvel olla. Mitte ainult sõnades, vaid tegudes on tarvis sm. Stalini üleskutse täita — „mitte üht verssokki oma maast ära anda.“

Punaväelane, lendur, madrus.

Punane laevastik valvel

Meie peame iga minut valvel olema, et pealetungijatele vastulööki anda. Kapitalistid loovad võimsat sõjaväge, ehitavad tuhandeid lennukeid, ehitavad sõjalaevu, valmistavad mürgiseid gaase. See asjaolu kohustabki meid riigikaitse peale iseäralist tähelepanu pöörama. Sõda meie ei taha. Meie tahame rahulikult oma riigis sotsialismi ehitada. Kuid meie ei luba ka NSV Liidu käest maad haarata. *Igaüks, kes katsub jõorahva riigile kallale tungida, saab tugeva vastulöögi.*

Meil on võimas punavägi, kindel NSV Liidu maisamaa piiride kaitsja. Punavägi ei ole mitte ükskord juba kogu ilmale näidanud oma kõrgeid võitluseomadusi, oma ennastsalgavat ustavust esimesele sotsialistlikule riigile ilmas. NSV Liidul on ka laiad merepiirid. Kogu Põhja-Siber, Valgameri, Kaspiameri, Must- ja Baltimeri, Vaikse okeani kaldad — need piirid ulatavad kümnete tuhandete kilomeetriteni. Nõukogude Liidu päralt on Baltimeres osa Soome lahte, mille ääres asub Leningradi linn. Lenin-

grad on suur-masinaehituse keskpunkt hiiglasuurte tehastega. „Punane Putilovets“, Balti laevatehas, „Punane Vöborshets“, Ishora tehas ja sajad teised ettevõtted, — kes ei tea neid sotsialistliku ehitustöö eelkäijaid? Leningradi oblastis ehitatakse suuremad elektrijaamad: Sviiri jõe, Neevale, Vögi järvele. Peale selle on Leningradi oblasti maapõues suured rikkused: süsi, turvas, põlevkivi. Kõik see teebki Leningradi iseäranis tähtsaks sotsialistliku ehitustöö keskkohaks.

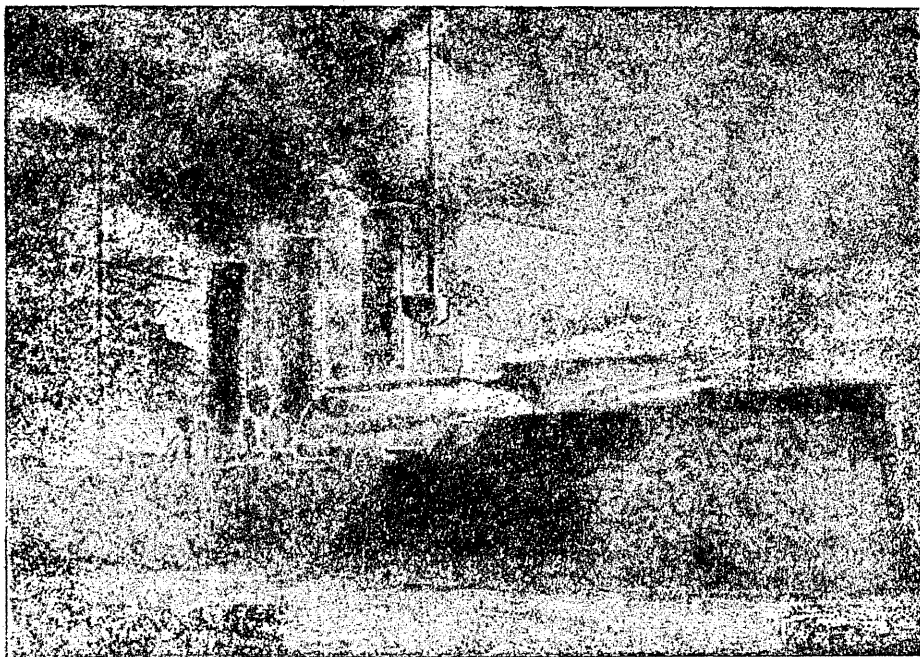
Leningradil, kui kaubasadamal, on väga suur tähtsus meie proletaarses riigis. Iga päev laaditakse ja tühjendatakse Leningradi sadamas kümned nõukogude ja väljamaa laevad. Leningradi sadam on väga hästisisse seatud (korraldatud). Siin on väga palju tehnilisi abinõusid, mis võimaldavad kraami kiiret laadimist ja igasuguste kraamide alalhoidmist. Kuid Leningrad seisab mere kaldal ja vajab kindlat kaitset. Ja arusaadav, et ainult punaväe jalaväeosadest Leningradi kaitseks vähe on.

Ei ole mingit kahtlust, et kodanlike riikide laevastikud igal parajal juhusel katset saavad tegema Nõukogude Liidule kallale tungida ja punast Leningradi vallutada.

Sellepärast töölisteriik kaitseb oma merepiirisid Baltimerel Balti merejõududega. Balti merejõudude hulka, peale laevastiku, kuuluvad veel kaldakaitse ja mere-lennuvägi. Talvisel ajal, kui Soomelaht on kaetud jääga, kui punase laevastiku laevad seisavad baasis, langeb suur vastutus kal-

ikka suurema tähtsuse Nõukogude Vabariikide Liidus.

Murmani jääst vaba sadam võimaldab teda laialt kasutada väljamaaga kauplemisses, iseäranis talvisel ajal. Suured kalapüügi ja ümbertöötamise ettevõtted ja piiritud metsad sünnitavad sellel Nõukogude Liidu ääremaal mittemiljonilised rikkused. Suur tähtsus meie jaoks on veel sadamalinnal Valgemes — Arhangelskil. Tema kaudu meie veame metsa väljamaale ning sealt

Sõjalaev „Aurora“.

dakaitsele osaks. Kalda kindluste suurüksid peavad talistama vaenlaste läbitungimist. Kuid suvisel ajal peab kaldakaitse ühes Punase Balti laevastikuga alati valmis olema vastulööki andma töörahva riigi vaenlastele. Mere-lennuvägi on merejõudude võimas sõjariist. Lennukid, mis on varustatud vee peal püsivaks seks eriliste kuppudega, tegutsevad üheskoos laevadega ja kaldakaitse suurtükkidega.

Punane Balti laevastik on hästi tuntud Nõukogude Liidu proletariaadile. Punane Balti laevastik kaitseb Leningradi koduõja ajal ning sai tasuks oma võitlusteenete eest Punase lipu ordeni tööliste-talurahva valitsuselt.

Peale Leningradi kaitsmise kallaletungimiste eest on Punase Balti laevastiku ülesanne veel kaitsta Nõukogude Liidu põhjakaldaid. Murmansk omab iga päevaga

jälle toome masinaid ja traktoreid sotsialistliku ehitustöö jaoks. Punase laevastiku laevad teevad tihti käikusid Murmanski ja Arhangelski. Töörahvariigi Balti ja põhja piiride kaitse — punalipuline Balti laevastik — valvab teravalt mere horisonti.

Lõunapoolseid Nõukogude Liidu piirisid ühub Mustmeri. Mustmeri on Bosfori ja Dardanellide väinade kaudu seotud Vahe-merega. Kertshi väin ühendab Mustamerd Aasovi merega. Nende merede kallastel asuvad Nõukogude Liidu tähtsamad oblastid. See on Ukraina — töörahva riigi leivaait, Doni basseini, mis andis meile 1932. aastal 55 miljoni tonni kivist, Krimmi oma viinamarja-istandustega, tubakapõldudega, sanatooriumidega ja arstimiskohtadega. Mustamere kalliall asuvad suuremad sadamalinnad: Odessa ja Novorossiisk. Mustmeri ühub Kaukaasi kaldaid, mille sada-

matesse juhatakse torusid mõõda Baku ja Grosnõi nahvtat. Siit näeme, kui suur tähtsus on meie jaoks Mustamere kallastel.

Kõrvuti NSVLiiduga Mustamere kallastel asub kodanlik riik — Rumeenia. Kodusõja ajal haaras Rumeenia häbematalt oma alla nõukogude Bessaraabia, ning pani maksma seal kepikorra talupoegadele ja töölistele. Mitte ükskord ei ole Poola kindral Pilsudski käinud Rumeenias NSV Liidu vastaseks sõjaks ettevalmistusi teemas. Rumeenia teeb palavlikult ettevalmistusi sõjaks. Tal on väike laevastik, kuid ta ehitab uusi sõjalaevu juurde.

Meie võime alati väinade kaudu imperialistlike riikide sõjalaevastikkude ilmumist meie kallaste lähedale oodata. Kodusõja aastatel ilmus terve prantsuse laevastiku eskaader Sevastopoli ja Odessa juurde, ning ainult prantsuse meremeeste revolutsiooniline liikumine sundis teda kiiresti taganema. Nõukogude Liit võib ka nüüd oodata kallaletungimist oma lõunapoolsetele merepiiridele. Sellepärast kaitseb lõunapoolseid merekaldaid Mustamere laevastik. Mustamere laevastiku laevad löikavad ta laineid ning kaitsevad ta kaldaid.

Lõunas on Nõukogude Liidul veel üks meri — Kaspia. See meri ei ole ühenduses ühegi okeaniga. Kaspiamere vastaskaldal asub Persia. Kodusõja ajal tungisid inglased läbi Persia ja üle Kaspiamere NSVLiidu kallale ja võtsid oma alla Baku nahvtatõöstuse. Niisuguseid pealetungimise katseid võime meie oodata alati.

Kuid Kaspiamerel on meie jaoks väga suur tähtsus. Ta on veeteeks, mis ühendab Volgat nahvtatõöstuse keskkoha Bakuga. Kaspiameri on Volga ja Marinski kanalite süsteemi kaudu ühendatud Leningradiga, Neevaga ja Baltimerega. Varsti ühendab Volga-Doni kanal Kaspiamerd Mustamerega. Baku on suurem Tagakaukaasi linn, nahvtatõöstuse keskkoh, millel on suur tähtsus Nõukogude Liidus. Kaspiameri on väga kalarikas, kalu veetakse Astrahani kaudu sissemaale.

Kaspiamere kaitseks kodanlike ahnitsejate vastu on Nõukogude Liidul Kaspiamere punane sõjalaevastik. See laevastik kaitseb meie kalatõöstust ning meie nahvtaallikaid. See laevastik sai hea sõjalise karastuse kodusõja ajal. Ta sundis inglasi lahkuma Kaspiamerest, ta

täitis auga ülesanded, mida ta ette seadsid valitsus ja partei.

Meie idapoolsel piiril asuvaid Kauge-Ida maakondi ei nimetata mitte asjata „kuldseks põhjaks“. Kauge-Ida on täiesti selle nimetuse ära teeninud. Sahaliini saarel on meil suured kivisöe- ja nahvtalademed. Rikkalikud kalatõöstuse asukohad ulatuvad Vladivostokist kuni Kamtshatkani. Kauge-Ida metsadest saame suurel hulgal karusnahku. Need rikkused on Kauge-Ida, selle endise tsaristliku Venemaa asumaa, sotsialistliku arenemise tagatiseks. Kuid kõik need rikkused on alalise pealetungimise hädahoju all: 1929. a., imperialistide ässitusel, kes tahtsid meie jõudude tugevust järele proovida ning katsesõjakäiku NSV Liidu vastu ette võtta, katsusid hiina kindralid meie piiridest läbi tungida, kuid said tugeva vastulöögi meie Kauge-Ida punaselt armeelt.

Nõukogude Liit ja Hiina on lahutatud Amuuri jõega. Amuur on piir, mida tuleb hoolega kaitsta. Selle piiri kaitse usaldas nõukogude valitsus Kauge-Ida punase armee ja Amuuri jõe sõjalaevastiku kätte.

Amuuri sõjalaevastik andis 1929. aastal hiilgavalt oma võitluseeksami ära; ta hävitas täielikult hiina laevastiku Amuuri jõel, ise aga ei kaotanud mitte ühtegi laeva. Amuuri sõjalaevastik sai tasuks oma võitlusteenete eest valitsuselt Punase lipu ordeni. Mandshuuria haaramine jaapani imperialismi poolt kõvendab samuti sõjahädaohtu Kauge-Ida piiridel. Liidu Kauge-Ida merepiirid kaitsevad Kauge-Ida mereväe jõud. Jaapani kaldad on lähedal — tuleb teravalt valvata mere horisondi järele. Kauge-Ida punane sõjalaevastik on Nõukogude Liidu merepiiride ustav kaitse.

Meie teame juba kodusõja päevilt, misugust suurt abi võivad anda punasele sõjaväele sõjalaevad jõgedel. Ukrainas, mitte kaugel fashistliku Poola piiridest jookseb suur jõgi — Dnepr. Võib kindlalt ütelda, et kohe esimestel sõjapäevadel katsuvad vaenlased oma sõjaväge üle Dnepri Ukraina, Doni basseini ja Dneprostroi haaramiseks saata. Lääne piiride kaitseks ja punaväe toetuseks on Nõuk. Liidul Dnepri jõel punane sõjalaevastik.

Nõuk. Liidule on tarvilikud Balti, Mustamere ja Kauge-Ida sõjalaevastikud, on tarvilikud Dnepri, Kaspia ja Amuuri jõe laevastikud.

Iga töölise ja kolhoosniku ülesanne on punase sõjaväe ja punase sõjalaevastiku võimu kindlustamine.

Valge terrori ohvrid
Kantonis on surmatud 25 noorteühinglast — hiina punaväe
võitlejat, kes olid kuomindangi sõjavägede poolt vangki võetud
Surmatute hulgas on kolm naisnoorteühinglast

Nõukogude Hiina

Jangtse jõge mööda Hankousse sõites võib põhjapoolsel kaldal piiritulpa näha pealkirjaga: „*Siin algab Hiina nõukogude valitsuse territoorium.*“

Nõukogude Hiina — see on praegusel ajal juba määratusuur maaala, mis koosneb 250 maakonnast 60.000.000 inimesega.

Neli korda püüdsid kontrrevolutsioonilise valitsuse sõjaväed Nõukogude Hiinat ära kähistada. *Kuid kõik neli kindralite sõjakäiku löödi Nõukogude Hiina punaväe poolt tagasi.*

Nõukogude raiooni Hubei provintsi töörahalvial tuleb alatasa valgete sõjavägede kallale tungimisi tagasi tõrjuda. Sõjalise seisukorra peale vaatamata tegi nõukogudevõim ja kompartei nõukogude raioonis suure töö.

Nõukogudevõim kustutas kehvik-talurahva maanäja. Maajaotus viidi läbi halastamata klassivõitluse tingimustes kulakusega. Külalaste seati sisse põllumajandusemaks. Maksu nõutakse põllusaagi koristamise ajal. Maksud võetakse klassilise põhimõtte järele. Kulak maksab 15% saagist. Keskmik 5% ehk vabastatakse täiesti maksust. Maksust on vabastatud punaväelaste perekonnad.

Nõukogude valitsus loob tööstust. On ehitatud väike põllumajanduslikkude masinate vabrik, sandaalide vabrik ja teised. Areneb käsitööstus. Kasvab kooperatsioon. Hubei provintsis on juba 90 tarvitajate ja

40 valmistuslikku kooperatsioon-ühisust organiseeritud.

Linnades on asutatud tööliste klubid, lugemistoad, töötavad mitmesugused kursused, leninistlikud koolid, näiteringid.

Paljudesse küladesse on tekkinud algkoolid ja varem tundmatud lugemistoad ning talurahva klubid.

Aga mõnikümend kilomeetrit nõukogude raioonide piirist eemal valitseb nälg, vaesus, terror — kogu kapitalistliku kuomindangi Hiina koledus.

Tööraha elu nõukogude raioonides, tema võit kodanluse ja mõisnikkude üle *vaimustab orjastatud Hiina miljonilisi hulki võitluseks uute nõukogude-raioonide eest.*

Nõukogudevõimu olemasolu 250 maakonnas ei anna hiina kapitalistidele rahu. Välismaade kapitalistide abil püüavad nad nõukogude-raioonid purustada, kuid see ei lähe neil korda.

Telegrahv toob teateid hiina punaväe uutest võitlustest.

Oktoobri lõpul võttis hiina punavägi rea uusi maakondasid Fudsjäni ja Tsjänsi provintsis oma alla. Praegu piiras punavägi suure linna Tsjännina ümber. Punaväe salkadesse tuleb iga päev uusi töölisi ja talupoegi juurde. Kohalikud töötavad elanikud aitavad punaväele igapidi kaasa.

Nii elab ja võitleb Nõukogude Hiina vabariik.

Küsimused

(Vastake neile kirjalikult)

1. Mitmest maakonnast koosneb Nõukogude Hiina ja kui palju on seal elanikke? 2. Mida tuleb Hubei provintsi töörahalvial alatasa teha?	3. Mida tegi nõukogude valitsus kõigepealt hiina kehvik-talurahva heaks? 4. Mida teeb nõukogude valitsus hiina rahvahariduse tõstmise alal?

Märkus: Mis sünnib praegu Hiinas? Lugege lehtedest ja jutustage klassis.

Rahvusvaheline kommunistlik naispäev

Rahvusvaheline kommunistlik naispäev on kõigi töötavate naisterahvaste püha, mis on korraldatud nende poliitiliseks kasvatuses ja revolutsioonilisse liikumisse tõmbamiseks.

Kapitalistliku korra juures on naisterahva õigused äärmiselt piiratud. Tema alaline kurnamine kapitalistliku korra poolt ja sidemed, mis teda perekondlikus elus kodu külge seovad, on põhjuseks naisterahva arenemise ja poliitilise arusaamise mahajäämises (võrreldes meesterahvaga) kapitalistlikudel maalidel. Naisterahva mahajäämine sünnitab kommunistlikule parteile suuri raskusi nende organiseerimises ja poliitilisse võitlusse tõmbamises.

Alguse klassiteadvaks naisterahvaste ühinemiseks ja võitluseks pani Klara Zetkin. Teisel rahvusvahelisel naiskonverentsil Kopenhagenis 1910. a. otsustati rahvusvahelist töötavate naisterahvaste päeva korraldada. Selle päeva läbiviimise põhiloozungiks oli: valimiseõigused naisterahvastele ja nende kuulumist sotsialistliku partei ridadesse võimaldada.

Esimene naispäev korraldati 1911. a. Austrias ja Saksamaal, kus töö naiste hulgas oli Klara Zetkini juhatusel korraldatud.

1913. a. otsustati rahvusvahelist naispäeva läbi viia 8. märtsil. Sel aastal viidi rahvusvahelist naispäeva läbi esimest korda Prantsusmaal ja Venemaal. Ilmasõja lahthipukemisega 1914. a. oli naispäeva läbiviimine mitmeks aastaks katkestatud.

Peale Oktoobrirevolutsiooni määrati 8. märts rahvusvaheliseks kommunistlikuks naispäevaks. Komintern korraldab naispäeva läbiviimist järgmise loosungi all: naistööliste võitlus pealetungiva kapitali ja imperialistlike sõdade vastu, naisterahva võitlusse tõmbamine proletariaadi diktaatori eest.

Nõukogude Liidus on see päev ülevaatuseks, kuidas võtavad naisterahvad (naistööliste ja talunaised) osa sotsialistlikust ülesehitusest, uue elu-olu sisseviimisest; sel päeval peame meie oma jõude rahvusvahelise revolutsiooni läbiviimiseks mobiiliseerima.

Elagu 8. märts — rahvusvaheline kommunistlik naispäev!

Mida tegi nõukogude valitsus ida naisterahva vabastamiseks

Nõukogude vabariigi olemasolu esimesel aastal hakati kohtadel kohe seadusi välja andma, mis olid sihitud elu-oluliste kuritegudega võitlemiseks ja naisterahva vabastamiseks.

Baschkiiria kohtu rahvakomissariaat andis 1920. a. käsikirja välja, milles keelatakse ära naisterahvaste vargus ja sunduslik mehelepanek. 1923. a. 8. märtsil ilmus Baschkiirias eriline valitsuse dekreet elu-oluliste kuritegude kohta ja saadeti kesk-täidesaatekomiteele kinnitamiseks.

Samal aastal anti vastav dekreet välja Kirgiisias. 1922. a. ilmus samasugune dekreet Aserbeidshanis ja teistes vabariikides. Kõikides, niihästi Liidu kui ka autonoomsetes rahvuslikkudes vabariikides ja piirkondades on olemas vastavad lisandused seadustele.

Uute seaduste väljaandmisest on möödunud mitu aastat. Ida naisterahvas (kesmeil Venemaal eriti rõhutatud oli) hakkas uut elu elama, vana jäi kaugemale seljataha, seadused, mis keelasid lunastusmaksu, ala-elastiche abielu jne, süvenesid e-u-olusse.

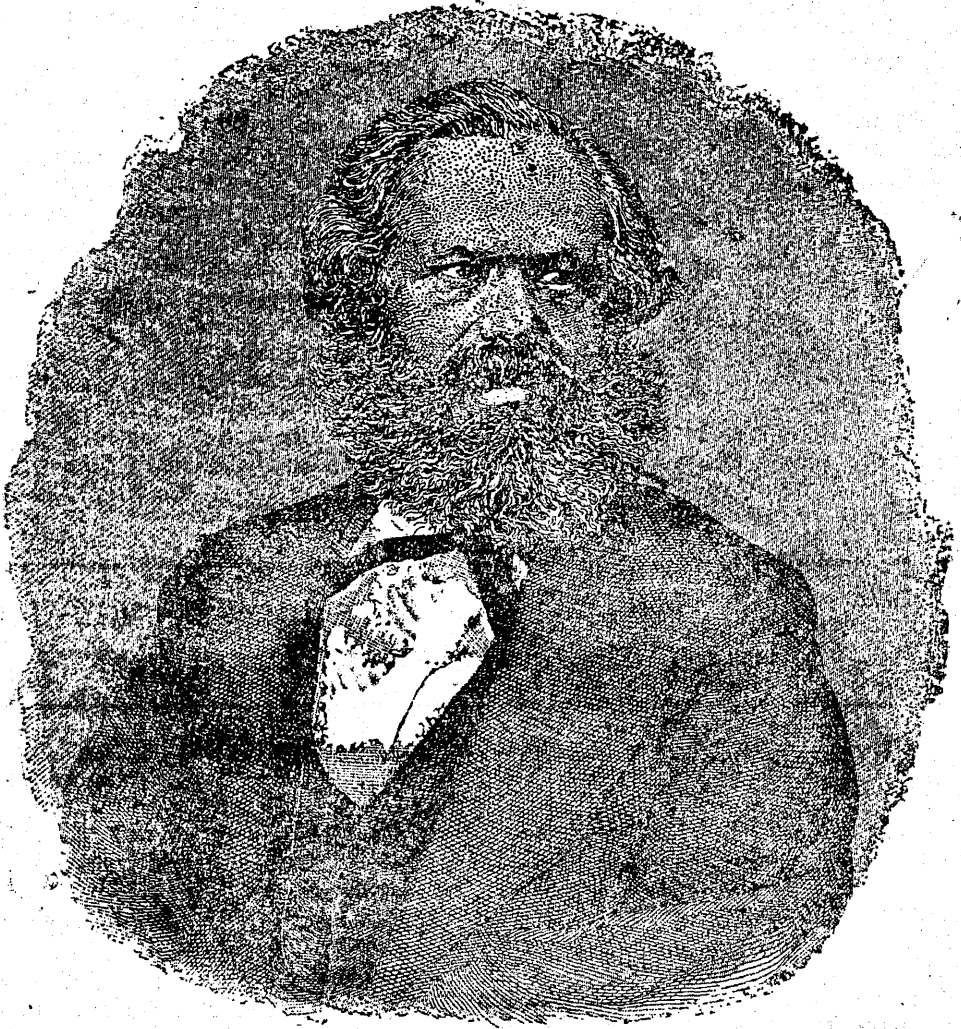
Väheneb elu-oluliste kuritegude hulk. Uued majandusevormid loovad uut elu. Kolhoosid, nõukogudemajapidamised, uued vabrikud ja tehased, uued hiiglaehitused sünnitavad uusi inimesi, kasvavad vanu ümber.

Niisuguseid suuri võitlusi on saavutanud N. Liit, kus meie 15-t korda pühisime vabalt rahvusvahelist kommunistlikku naispäeva. Kuid meie võitleme edasi, meie ehitame sotsialismi, meie õhutame üleilmset proletaarset revolutsiooni, mis peab vabastama kõik naisterahvad, andma neile samad õigused, mis neil N. Liidus on.

S.

14. märtsil sai täis 50 aastat Karl
Marxi surmapäevast.

Suur kommunist

Karl Marx.

14. märtsil 1933. aastal sai täis 50 a. suure kommunisti Karl Marxi surmapäevast. Kogu Karl Marxi elu ja võitlus, nagu ta parema õpilase V. I. Leninigi oma, oli pühendatud kogu ilma töölisklassi vabastamiseks kodanluse ikke alt, töölisklassi organiseerimisele võitluseks kommunismi eest.

Teada Karl Marxi ja V. I. Lenini elu ning võitlust — on iga pioneeri ja iga koolilapse auasi.

Teada, see tähendab juba maast madalast võidelda nende õpetuste täitmise eest.

K. Marxi surmapäevast möödunud 50. a.-p. meie mälestame Pariisi kommuuna 62. aasta mälestuspäeva eel. See tähtpäev kriipsutab veel kord alla meie kohust sidemete kõvendamises piiritaguste lastega ja tuletab meelde nendele abi andmist võitluseks kapitalistidega, mille eest kogu eluaja võitles suur kommunist Karl Marx.

Võtame kui pioneerid vastu Karl Marxi surmapäeva! Õpime tundma suure kommunisti elu ja võitlust, võitleme kommunismi võidu eest kogu ilmas.

Kokkusaamine Marxiga

(N. A. Morosovi mälestused.)

Istume väikeses kabinetis, milles väike kirjutuslaud, tugitoolid ja sohvad. Igal pool, kus ainult võimalik, on raamatud, ajakirjad, käsikirjad.

Nikolai Aleksandrovitsh Morosov mäsib end roosasse öökuube, lahkelt läigivad ta hallid silmad läbi kuldraamides prillide. Ta kortsutab kõrget otsaesist ja vahib vaikselt mõttes nurka, püüdes kõigis peensuses Karl Marxiga kokkusaamist meelde tuletada.

Mina ka vaikin ja ei pööra oma silmi vana hõbehallijuustega revolutsionääri kortsunud näolt, kes „Narodnaja Volja“ grupi üks kuulsam juht oli, selle grupi, kes isevalitsusega julgelt võitles. Tsaari ministrid hoidsid Morosovit 22 aastat vangis. 22 aastat viibis see äge revolutsionäär Schlüsselburgi kindluse õudsetes kongides.

Viimaks hakkas Nikolai Aleksandrovitsh rääkima:

— Karl Marxi ma nägin detsembris 1880. aastal Londonis. Sõitsin tema poole, et üht artiklit „Vene sotsiaal-revolutsioonilise biblioteegi“ jaoks paluda, mida ma „Narodnaja Volja“ grupi liikmega — Leo Hartmanniga Genfis välja andsin.

Marx elas sel ajal Londoni agulis väikeses valges majakeses. Hartmann oli juba Marxiga tuttav ja lubas mind temaga tutvustada.

Sõitsime raudteel — pea sügaval maa all, pea otse üleval majade katuste kohal.

Majakese ukse küljes, kus Marx elas, rippus väike haamer. Koputasime seliega koim korda ukse pihta. Ukse avas noor tüdruk, kes Marxi perekonna kodune teinija oli.

Ta lubas kohe kutsuda Marxi tütre.

Peagi tuli meie juurde teine valgejuukseline sale tüdruk. See oli — Eleonora

— Marxi tütar. Küsisime temalt inglise keeles:

— Kas mister Marx kodus on?

— Ei ole, — vastas Eleonora. — Isa läks Briti muuseumi tööle. Ta tuleb alles õhtul, kuid homme on tingimata kodus ja on rõõmus teid näha saada.

Järgmisel päeval kella kaheteistkümne ümber sõitsime Hartmanniga uuesti Marxi poole. Sel korral oli London udu sees, nii et kõikides korterites põlesid tuled. Lamp põles ka Marxi majakeses.

...Nikolai Aleksandrovitsh vaikis ja silitas oma pikki vurrusid. Sammus toas ringi, istus uuesti tugitooli ja jatkas:

— Meile tuli vastu keskmise kasvuga inimene, tüse, suure peaga. Poolhallid suured juuksed ja samasugune habe piirasid ta rahulikku, mehist nägu. See oli Marx.

Ta kutsus meid enda juurde kabinetti. Läksime tuppa, milles kõige koime seina ääres raamatukapid asusid. Siinsamas seisis väike sohva, kuhu istus Eleonora. Meie Marxiga istusime suure kirjutuslaua äärde. Laual lamasid raamatud, paberid ja põles roheline kupliga lamp.

Meile toodi teed ja kuivikuid. Tee juures algas vestlus.

Hartmann jutustas Marxile, et mina olen „Narodnaja Volja“ täidesaatekomitee liige ja selle ajalehe toimetaja. Seigus, et Marx oli minust juba kuulnud, sest et ta korralikult ja tähepanelikult vene revolutsioonilist kirjandust jälgis ja vene sündmusi hästi teadis.

Ma teatasin Marxile, et „Narodnaja Volja“ grupp hakkas Genfis vene revolutsioonilist biblioteeki välja andma ja tahaks väga üht Marxi tööd vene keeles välja anda. Palusin Marxi raamatu välja valida

ja lubada meil teda tõlkida ning välja anda.

Marx vastas, et ta teeb seda rõõmuga ja palus meid mõne päeva pärast sisse astuda, kuna ta siis raamatu valmis vaatab.

Selle järele hakkas Marx partei üle järele pärima, missugustes tingimustes meil võidelda tuleb, oli huvitatud sellest, missugust agitatsiooni me tööliste keskel teeme.

„Narodnaja Volja“ võitles isevalitsusega terrori kaudu. Marx oli sarnase poliitilise võitluse meetodi vastu, kuid ta oli valmistatud sellest kangelaslikkusest, mehisusest, millega peotäis revolutsionääre isevalitsuse vastu võitles.

Kuid siinsamas lisas Marx juurde:

— Mina arvan, et Lääne-Euroopas, kus on juba arenenud proletariaat, niisugust organisatsiooni niisuguste võitlusemeetoditega olla ei või.

Üle tunni aja vestsime juttu Marxiga, jätsime sõbralikult head aega ja lubasime päeva pärast jälle kokku saada.

Määratud ajal olime uuesti Marxi pool. Ta ulatas mulle kümmekond raamatuid ja palus mind ennast meie biblioteegi jaoks kohaseid teoseid välja valida. Ma valisin „Kommunistliku manifesti“. Marx lubas manifesti vene väljaandele erilise eessõna kirjutada.

Lahkumisel palus Marx mind, kui ma uuesti Londonisse tulen, tema poole tingimata sisse astuda. Töötasime temaga kirjavahetust pidada.

Varsti sõitsin ma Pariisijaselle järele Genfi.

Genfis sain „Narodnaja Volja“ juhilt Sofia Lvovna Perovskajalt kirja. Ta kirjutas, et ma ajaviitmata Peterburi sõidaksin, sest minu sealolek oli tingimata tarvilik — partei valmistab tsaarile kallaletungimist ja mina pidin sellest osa võtma.

Kuid Venemaa piiril 28. jaanuaril 1881. a. võeti mind vang. Tsaarivalitsus mõistis mu eluaegsele sunnitööle. Esmalt pandi mind Peetri-Pauli, pärast Schlüsselburgi kindlusse, nii et ma Marxiga kirju vahetada ei saanud.

Hiljem sain teada, et Marx oma lubamise täitis ja „Kommunistliku manifesti“ venekeelsele tõlkele eessõna kirjutas. Manifest selle eessõnaga ilmus meie biblioteegis.

1888—89. aastatel toodi türmi uusi vange. Kord kuulsin seinale koputamist. Türmis rääkisime üksteisega koputamise abil. Seltimes teatas mulle kurva sõnumi, et 1883. a. oli Marx Londonis surnud.

Minu kokkusaamisest Marxiga jutustage kõikidele lastele, — lõpetas N. A. Morosov.

„Marx oli kõigepealt revolutsionäär. Osa võtta ühel ehk teisel viisil kapitalistliku ühiskonna ja tema loodud riiklikkude asutuste purustamisest, osa võtta praegusaegse proletariaadi vabastamisest, kellele tema esimesena andis teadlikkuse proletariaadi olukorrast ja ta nõuetest, teadlikkuse tema vabastamise tingimustest, — see oli tegelikult tema elukutse.“

(F. Engels.)

Pariisi Kommuun

Aastast aastasse austavad ja mälestavad NSVLiidu töörahvas ja kogu maailma proletariaat Pariisi kommunaaride kangelaslikku võitlust.

Kuidas siis tekkis Kommuun?

1870. a. sõdis Prantsusmaa Saksamaaga. Sõda lasus raske koormana töötavate hulka peal. Kasvas tööpuudus ja nälg töörahva hulgas. Kiiresti lagunes väike-eramanikkude majandus.

4. septembril oli Pariisis riigipööre. Võimu juurde asus rahvuslik kaitsevalitsus, kuhu hulka kuulusid kodanlased. Töötavate olukord ei muutunud. Saksa sõjaväed tungisid Pariisile peale. Olukord muutus pinevaks. Ikka sagedamini ja sagedamini puhkevad tööliste streigid. Pariisi elanikud hakkasid endid kaitse jaoks

relvastama. Valitsus, ülestõusu kartes, tegi ettevalmistusi Saksamaaga rahu allakirjutamiseks, mis ka varsti sündis. Valitsuse etteotsa sai Thiers (loe: Tjeer). Kuid kokkuleppe põhjal Thiers'iga ei lõpetanud Saksa sõjaväed Pariisi piiramist. Ta oli valmis ühes prantsuse kodanlusega sõjariistutatud Pariisi tööliste (Rahvusliku kaardiväe) liikumist maha suruma.

Thiers andis käsu Rahvusliku kaardiväe käest sõjariistad ära võtta. 1871. a. 18. märtsil vastasid töölistele sellele ülestõusuga, neid toetas väike- ja keskkodanlus. Tööliste poole läks üle ka suur osa valitsuse sõjaväest. Valitsuse etteotsa asus Rahvusliku kaardiväe keskkomitee.

Kuid selle asemel, et kontrevolutsioonile peale tungida ja sõda kuulutada, hak-

kas keskkomitee Kommuuna nõukogu (linna nõukogu) valimisteks ettevalmistusi tegema.

Kontrrevolutsioon valmistas Pariisile pealetungimist. Ta kindlunes Versaillies'is (koht Pariisi lähedal, loe: Vesaalis). Katkestati toitaanete sissevedu. 1871. aastal 28. märtsil läks valitsusevõim Kommuuna kätte. Juba esimestest päevadest peale tuli Kommuunal riigi juhtimise etteotsa panna inimesed, kellel mingit kogemust sel alal ei olnud. Oma esimeste dekreetidega purustas Kommuun vana riigimäina ja hakkas oma aparati korraldama.

Kommuun andis välja dekreeidi alalise sõjaväe ja politsei kaotamise kohta, asendades neid sõjariistutatud töölistega. Kommuun viis sisse nii kõrgemate kui ka alamate riigiametnikkude valitavuse ja kontrollisnende tööd. Nende tööd ei hinnatud kõrgemalt kui töölistegi tööd.

Kommuun andis välja dekreeidi kiriku eraldamisest riigist, võttes kirikutelt varanduse ära ja kaotades pappidele palgamaksimise. Kommuun pani maksma sundusliku ja maksuta üldõppuse.

Kommuun andis välja terve rea dekreete tööliisklassi ja kehvema rahva olukorra parandamiseks. Ta andis välja dekreeidi pagariärides öösisse töö ärakeelamise ja igasuguste trahvide võtmise ärakaotamise kohta. Tööpuuduse likvideerimiseks organiseeriti mitmesugused töökojad. Ettevõtted anti töölistest artellide kätte. Kommuun pidas võitlust spekulatsiooniga, ning määras kindlad hinnad produktide peale.

Toibunud kontrrevolutsioon algas pealetungimist Pariisile. 2-sel aprillil alanud pealetungimise löid pariislased tagasi, kuid juba teisel päeval muutus olukord ja Kommuuna sõjavägi oli sunnitud seekord taganema, sest sõjavägede eesotsas ei olnud sõjategevusega vilunud juhtisid.

Versaillased algasid otsustavat pealetungi Pariisile. 8-dal mail muutus Kommuuna olukord eriliselt raskeks. Selle asemel, et äraandjaid ja sploone armuta hävitada, viitis Kommuun aega üleskutsete ja manitsuste väljalaskmisega. Ainult viimasel silmapilgul organiseeriti Ühiskondlik Pääste-Komitee võitluseks kontrrevolutsiooniga.

Kuid see oli juba kõik hilja. Vaenlastest igalt poolt sisse piiratud oli Kommuun hukkamisele määratud. 15. mail lasi Kommuun välja viimase üleskutse: „Pariis sõlmis lepingu surmaga... Suured linnad! Praegu ei ole aeg manifestide väljalaskmiseks — aeg on tegutseda. Sõja-

riistad kätte! Tõuske üles, Prantsuse linnad!“

21. mail tungisid versaillased Pariisile sisse. Algas lahing. Kommunaarid võitlesid kangelaslikult igal barrikaadil, kuid siiski langes barrikaad barrikaadi järele, ning juba 27. ja 28. mail langesid viimased barrikaadid. Kodanlus maksis ülestõusjatele veriselt kätte, võib ütelda, et niisugust veresauna ei olnud ilm enne näinud. Hukka sai 100 tuhat inimest.

Kommuun tegutses ainult 72 päeva. Mispärast Kommuun hukkus? Peapõhjus

Pariisi kommunaarid barrikaadidel.

oli selles, et ta oma klassilise koosseisu poolest mitmekesine oli.

Kommuuna eesotsas ei olnud ühtlast revolutsioonilist proletaarset parteid, kellele oleks tegutsemiseks olnud täpne programm. Sel ajal, kui tegutseda oli vaja, pidas Kommuun vaieldusi. Kohe ülestõusu alguses oleks pidanud kodusõda algama ja kontrrevolutsiooni puruks lööma. Rahvusliku kaardiväe keskkomitee aga toimetas Kommuuna valimisi — ning lasi aja mööda. Ta andis sel moel Thiers'i sõjavägedele võimaluse koonduda.

Peale selle aitas Kommuunat maha suruda veel rahvusvaheline kodanlus. Ning peapõhjus — Kommuun ei tõmbanud omaga

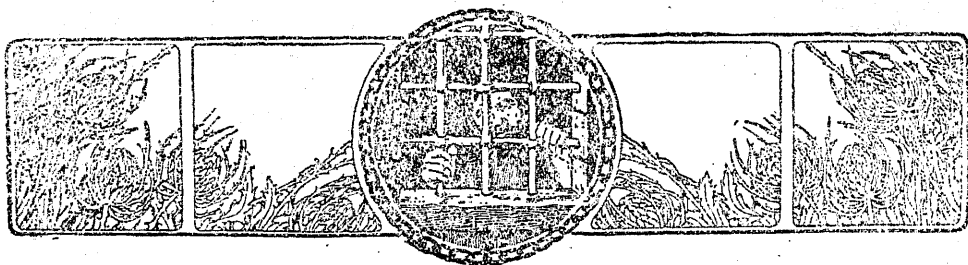
kaasa talupoegi. Sel ajal, kui töölised ja sõjavägi teravat puudust kannatasid, jättis Kommuun pankade rikkused peaaegu kasutamata.

Kommuuna lüüasaamine oli kogu töölisklassi lüüasaamine. „Kommuun ei võidelnud mitte mingisuguse kitsa rahvusliku ülesande eest, vaid kogu töötava inimsoo vabastamise, kõigi rõhutute ja kurnatute eest, kui sotsiaalse revolutsiooni eesrinnal võitleja. Kommuun leidis poolehoidu igal-

pool, kus kannatab ja võitleb proletariaat“ (Lenin).

Asja, mille eest Pariisi kommunaarid kangelaslikult surid, viis vene proletariaat 1917. a. oktoobris lõpule.

NSVLiidu proletariaat ehitab võidurikalt sotsialismi. Kodanlus lämbub kriisipihtide vahel. Kogu ilma proletariaat koguneb Kominterni lipu alla. Ligneb üleilmne proletaarne revolutsioon. Pariisi Kommuuna asi elab igapähe meis edasi!

Kümme aastat MOPR'i tegevust

Sel ajal, kui maakera ühel kuuendikul võitis proletaarne revolutsioon ja täiesti kindluses nõukogude valitsus, pidasid töölised piiritaga ägedat klassivõitlust kodanluse vastu. Pealetungiva ilmarevolutsiooni ees hirmu tundes kõvendas kodanlus valget terrorit. Nii oli see Ungaris, Saksamaal, Poolas ja teistel piiritagustel maadel. 1922. aastal, vanade enamlaste ühingu ja endiste poliitsunnitöölise ühingu ettepanekul otsustas Kominterni IV kongress — luua Rahvusvahelise revolutsioonivõitlejatele abiandmise organisatsioon — MOPR, ja tegi kohuseks kõikidele kommunistlikkudele parteidele kaasa aidata organisatsioonidele, mille sihiks on materjalne ja moraalne abiandmine kapitalistlikel maadel vangisistuvatele revolutsionääridele.

MOPR muutus oma 10-aastase olemasoleku jooksul 11½ miljoniliseks huigaliseks organisatsiooniks, millel on 70 riigis omad seksioonid, saavutas suuri edusamme konkreetse abi alal; kapitalistlikkude türmi poliit-vangidele. MOPR kasvatab töötavaid hulki internatsionalismi vaimus, klassilises solidaarsuses.

10. aasta pühitsemiseks kutsus MOPR'i täidesaatekomitee 10. kuni 25. novembrini 1932. a. üleilmse kongressi kokku, kust võtsid osa kõik MOPR'i seksioonid. Kodanluse halastamata tagakiusamisel ei ole MOPR'il piiritaga kerge töötada. Ei maha-surumised, ei ka valge terror suuda nõr-

gendada punast väerinda, ei jõua puruks lüüa organiseeritud „Punast abi“. MOPR oma töös annab vangistatud võitlejatele erksust ja meelegindlust proletaarne revolutsiooni lõpuliikudeks võiduks.

Maailma majandusliku kriisi arenemisega, ennenägemata tööpuuduse kasvamisega, nälja ja viletsusega kasvavad ikka kiiremini klasside vastuolud, laieneb ülestõusude laine, mässud ja protestid. Kapital tungib halastamatult töörahvale peale. Päev-päevalt kasvab valge terrori ohvrite arv. Andmete järele, mis käugeltki täpsed ei ole, oli 1925. aastal haavatuid, piinatuid ja tapetuid 120.055 inimest, 1929. a. — 367.749 inimest, aga 1931. a. — 1.090.421 in.

Surma on mõistetud:

1925. aastal . . .	447 inimest.
1929. „ . . .	14.627 „
1931. „ . . .	91.548 „

Langenute ja piinatute hulgas on ka palju lapsi. Lapsed astuvad välja nälja ja viletsuse vastu, ülejõukäiva töö ja orjuse vastu, poliitilise ikke vastu; ikka ronnem ja otsustavamalt võitlevad nad oma huvide eest. Neid loobitakse nagu vanu töölisi türmidesse, lastakse maha demonstratsioonidel ja piinatakse ülekuulamisel. Alles hiijuti pekseti halastamatult ühes Poolamaa koolis 4 koolilast ja visati vangihoonesse — koolistreigist osavõtmise pärast. Pensilvaanias (P.-A. Ü.) lasti maha politsei poolt 12-aastane poisike

William Simon streigist osavõtmise pärast. Tampas (P.-A. Ü.) mõisteti 10-aastane poisike 1 aastaks parandusmaija selle eest, et ta seisis ülestõusu ajal uulitsal. Indias on palju pioneerisid — rahvusliku liikumise osavõtjad, — keda 2-heks aastaks parandusmaija mõisteti. Ei ole ka veel kustunud mälestustest Harry Aismann — Ameerika pioneer, — keda mõisteti koolistreigist osavõtmise ja organiseerimise eest 5 aastaks vangi. Laste demonstratsioonid aetakse laiali vee pritsimisega, politsei keppide ja nuutidega ja mitte harva kuulipritsidega. Kogu ilmas võtavad lapsed osa klassivõitlusest kõige aktiivsemal kujul.

Meie ülesanne ja meie klassivõlg on — aidata neid selles võitluses, kõvendada ühist punast väerinda. Rahvusvahelist kongressi ja MOPR'i 10. a. juubelit märgime ära MOPR'i Noorte Sõprade ringi kasvamise ja kindlustamisega ja rahvusvahelise kasvatusesüvendamisega pioneerrühmades ning koolides. Tarvis on, et iga pioneer ja koolilaps oleks tuttav töölikklassi revolutsioonivõitlusega ja

MOPR'i tööga piiritaga. On tarvis konkreetsete abiandmise faktidega näidata revolutsioonivõitlejatele oma rahvusvahelist klassisolidarsust.

Seniajani on M. N. S. ringides töö laste hulgas nõrk olnud, seniajani ei ole veel kõikides koolides ja pioneerrühmades M. N. S. ringe. Leningradi oblastis on ainult 509 ringi 62.000 lapsega. Seda on veel vähe. Leningradi pioneerid — NSVLiidu lasteliikumise eelrühm — esimesed laste rahvusvaheliste kongresside organisatsioonid, ühes kogu Leningradi oblasti pioneeridega peavad ka eelreasseisma rahvusvahelistes MOPR'i küsimustes.

Tarvis nii kaugele püüda, et iga pioneer ja iga koolilaps oleks „MOPR'i Noorte Sõprade“ ringi liige, võtaks aktiivselt osa sellest hiiglatööst, mida teeb MOPR' rahvusvahelise kasvatuses ja kapitalistlikkude riikide vangikongides vaevlejate kasuks.

NSVLiidu MOPR'i kesktäidesaatekomitee sekretär: **E. Stassova.**

Vastake kirjalikult küsimustele

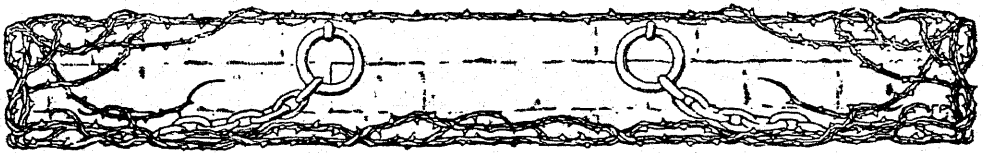
1. Millal otsustati luua Rahvusvaheline revolutsioonivõitlejatele abiandmise organisatsioon (MOPR)?
2. Kelle poolt ja kus võeti vastu see otsus?
3. Millised ülesanded seisavad MOPR'i ees?
4. Millal pühitseti MOPR'i 10. aastapäeva ja kes võttis sealt osa?
5. Mille tõttu laieneb ülestõusude laine kodanlikkudes riikides ja mida räägivad arvud selle kohta?

6. Millist osa etendavad lapsed nendes võitlustes (tooge üksikuid näiteid)?

7. Milline ülesanne oleks meil?

M ä r k u s : Kui teie koolis on juba MOPR'i organisatsioon ja kõik õpilased ei ole veel selle liikmed, siis katsuge neid kõiki sinna tõmmata.

Kui aga MOPR'i organisatsioon koolis puudub täielikult, siis tuleb see kohe organiseerida.

Ajaloo leheküljed

See oli Saksamaal esimestel aastatel peale sõda. Äärmine viletsus, nälg, tööpuudus. Tööliselised demonstreerivad tänavatel. Nende peale lasi politsei ja sõjavägi. Berliini, Hamburgi ja Müncheneri tänavad olid barrikaadidega üle külvatud. Tööliste käes lehvib ülestõusmise lipp.

Töölistelapsed nägid seda revolutsioonilist võitlust ja võtsid sellest võitlusest elavalt osa. Nad organiseerisid endid kommunistlikkudesse rühmadesse. Need rühmad aitasid töölisi barrikaadidel, need rühmad kogusid töötutele abiraha, need

rühmad võitlesid kodanlikkude koolitajate vastu.

Laste organisatsioonid kasvasid ülikilbiresti, nii et Kommunistliku Noorte Internatsionaali täidesaatekomitee otsustas 1920. a. detsembris Berliinis kokku kutsuda laste kommunistlikkude gruppide juhatajate konverentsi. Sel konverentsil oli määratusuur tähtsus piiritaguste laste kommunistlikkude gruppide arenemisele.

Kuu aega peale konverentsi läks Saksamaa „noortel spartaklastel“ (nii nimetati pioneere Saksamaal) korda oma lehte välja

anda. Leht nimetati „Noor seltsimees“ ja tal oli sel ajal võrdlemisi suur tiraash — 20.000 eksemplari.

27. juunil 1921. a. viidi läbi komnoorteühingu juhatusel esimene rahvusvaheline laste nädal. Ainult Saksamaal üksi tuli enam kui 100.000 töölislalt tänavale.

Samasugused demonstratsioonid viidi läbi ka teistes naaberriikides: Austrias, Schweitsis, Prantsusmaal.

Esimesel rahvusvahelisel laste nädalal astusid nende riikide lapsed kodanliku kooli vastu välja, nad nõudsid usuõpetuse kõrvaldamist koolist, nõudsid lastetöö kaotamist vabrikutes ja tehastes, nõudsid isadele tööd, lastele leiba.

Peale esimest konverentsi langes Saksamaa pioneeridele suur töö osaks.

Peale imperialistliku sõja koleduste ja viletsuste, peale kapitalistide sõjaväe pealetungimist ei jõudnud Nõukogude Venemaa korraga oma majandust jalule seada. 1921. a. oli Volga ääres — viljamaal — viljaikaldus. Miljonid inimesed nälgisid. Nõukogude valitsus aitas Volgaäärseid talupoegi niipalju kui suutis, kuid seda oli vähe. Kogu maailma proletariaat tuli Nõukogude riigi tööliste appi.

Saksamaa pioneerid tegid korjandusi ja saatsid Nõukogude Venemaa lastele toiduaineid. Nõukogude Venemaa lapsi aitasid ka Inglismaa, Schweitsi, Hollandi ja Ameerika lapsed.

Korjates toiduaineid Nõukogude Venemaa laste tarvis paljastasid pioneerid kapitalistide võitlust Nõukogude Venemaa vastu, viisid läbi suurt revolutsioonilist agitatsiooni.

1922. aasta septembris oli Berliinis esimene rahvusvaheline laste kommunistlikkude organisatsioonide juhatajate konverents. Konverentsil olid esitajad Bulgaariast, Itaaliast, Hollandist, Austriast ja teistest riikidest.

Konverentsil oli arutusel küsimus, kuidas õieti organiseerida kasvatust laste gruppides, kuidas võidelda skoutidega ja sotsiaaldemokraatlikkude laste organisatsioonidega.

1922. a. oli raskeks aastaks laste kommunistlikule liikumisele. Peale Hamburgi ülestõusu kaotamist olid kõik laste kommunistlikud organisatsioonid Saksamaal sunnitud põranda alla minema. Keelati ära ka laste kommunistlikud grupid. Itaalias ja Bulgaarias ajasid fashistid pioneerorganisatsioonid laiali.

Ka teiste maade laste kommunistlikkudes organisatsioonides vähenes liikmete arv. See kõik ei olenenud ainult sellest, et

laste gruppide vastu tegutses valge terror, vaid asi seisis ka selles, et pioneerid töötasid eraldatult, ei teinud mingisugust hulgalist tööd organiseerimatute proletaarsete laste hulgas.

Teine revolutsiooniline konverents — laste kommunistliku liikumise juhataja — oli Moskvas 1925. a. Konverentsil oli arutusel küsimus, kuidas proletaarsete laste hulgas tööd teha, neid oma ridadesse tõmmata.

Selle konverentsiga tekkis muutus piiritaguste laste kommunistlikkude gruppide töös.

1927. a. lehvib Inglismaa mäetööliste käes üldstreigi lipp; pioneerid ja proletaarsete lapsed aitasid väga palju mäetöölisi.

Hiina revolutsiooni mahasurumisega said tuhanded pioneerid surma. Kuid hiina pioneerid jätkavad abiandmist parteile ja komnoorteühingule põrandaaluses töös. Paljud on langenud valge terrori läbi. Enne 1. maid 1930. a. hukati 17 pioneeri sellepärast, et nad kaitsesid tööliste koosolekut.

Tsheho-Slovakkias lasi politsei pioneeride demonstratsiooni peale, kes kutsus Praha linnaäärseid töölisi 1. mai demonstratsioonist osa võtma.

Ameerikas aitasid pioneerid revolutsioonilisele liikumisele kaasa, laiendasid võitlust kodanlise valitsuse vastu koolis. Politsei areteerib kõige aktiivsemad pioneerid, nende hulgas ka Harry Aisman'i. Mitmed aastad hoiti neid vangikongides.

Kriis, mis praegu kapitalistlikkudel maadel mõllab, avaldab rasket mõju töölisprekondadele, proletaarsete laste peale. Kümned miljonid töölised jäid tööta, miljonid proletaarlaste lapsed nälgivad. *Ühes revolutsioonilise liikumise tõusuga välismail kasvab proletaarsete laste aktiivsus.*

Hiljuti streikisid Põhja-Böömimaal ja Tsheho-Slovakkias 10.000 proletaarset last nälja ja puuduse vastu.

2. oktoobril 1932. a. algas ja viidi läbi XII rahvusvaheline lastenädal. 12 aasta jooksul saavutasid piiritagused pioneerid suuri võitused. XII rahvusvahelist lastenädalat võtsid vastu piiritagused pioneerid ühes partei ja noorteühinguga võitluses uute nõukogude vabariikide eest, võitluses kodanliku kasvatuse vastu koolis, võitluses nälja ja vaesuse vastu.

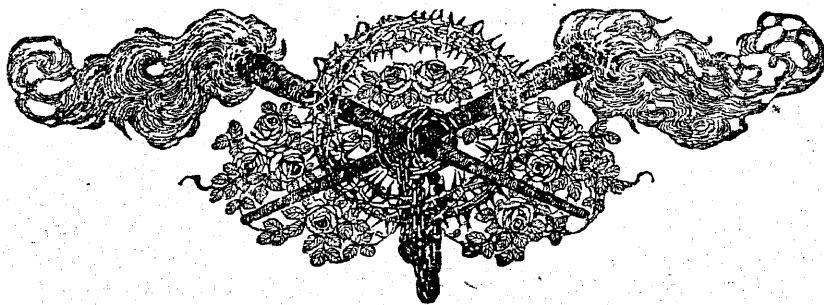
Hoopis teistsuguses olukorras viisid läbi Nõukogude Liidu pioneerid XII rahvusvahelist lastenädalat. 10 aastat tagasi organiseeriti Moskvas 16. trükikojas esimene pioneeride grupp.

Kui piiritagused pioneerorganisatsioonid tekkisid selleks, et parteil ja noorteühingul aidata purustada kapitalistlikke riike, võidelda nõukogude valitsuse eest, siis Nõukogude Venemaal tekkisid pioneerorganisatsioonid selleks, et parteil ja noorteühingul aidata ehitada tööliste riiki — ehitada sotsialismi.

Kuid see ei tähenda seda, et N. Liidu pioneeride ees ei seisa ülesanne — võidelda kapitalismiga. Nõukogude pioneerid peavad mitte ainult aitama parteil hävitada kapitalismi jäänuseid N. Liidus, võideldes kapitalismi jäänustega inimeste teadvuses, vaid nad peavad aitama purustada kapitalistlikku korda ka piiritaga. Aidata piiritagustel pioneeridel tööd organiseerida, kõvendada internatsionaalset sidet, see tähendab osa võtta kapitalismi kukutamisest.

Ülesanne

Seadke kokku plaan ja jutustage plaani järele. (Iga pioneer peab teadma oma organisatsiooni ajalugu.)

MEIE SAAVUTUSED

Meie kasvame

Merest mereni ulatab meie maa. Ta on suur ja rikas.

Lumised tundrad ja paks taiga, kõrged mäed, mahlased rohuga kaetud stepid, õitsevad orud, veerikkad jõed ja järved, sütt ja kuld, nahvtat ja rauda, tera- ja puuvilja — kõike on temas, ja kõike on külluses.

Kuid kui rikas meie maa ka ei oleks, palja käega ei saa meie tema rikkusi omandada: meil on tarvis masinaid, tööpinke ja põllumajanduslikke tööriistu; me peame õppima õieti maad harima, et temalt kõike võtta, mis ta anda võib.

Tsaariaeg ei jätnud meile päranduseks kultuuri. Tehniliselt oleme läänemaadest maha jäänud. Masinaid ja tööriistu peame väljamaalt stse vedama ning nende vastu endi tooresaineid: sütt, rauda, nahvtat, metsa ja karusnahku andma.

Meie ülesanne on tunda õppida piiritaguste pioneeride olukorda, oma kirjadega aidata tööliste ja talupoegade seas organisatsiooni läbi viia.

Nõukogude pioneerid aitavad aktiivselt parteil ja noorteühingul sotsialismi ehitada. Pioneeride tähtsamaks võitlusväljaks on kool. Endist kirjaoskajaid, tehniliselt sõjariistutatud sotsialismi ehitajaid välja kasvatada — see on pioneeride peaülesanne. Pioneeride baasid, rühmad, teevad väsimatut tööd teaduse aluste omandamiseks, õppetöö omaduse tõstmiseks, töödistsipliini kõvendamiseks.

Iga nõukogude pioneer teab, et oma loõköppusega, oma võitlusega teaduse aluste omandamise eest kindlustab ta sotsialistlikku maad ja sellesamaga lähendab üleilmset proletaarset revolutsiooni.

Sotsialismi ehituse viieaastaplaan vabastab meid sellest rippuvusest. Me ehitame ise tehased, mis meile tarvilikke masinaid ja tööriistu valmistavad.

Lalalipillatud põllumajapidamised ühendame võimsatesse kolhoosidesse ja sovhoosidesse, maaharimises võtame kultuurised tööviisid tarvitusele, põldudel paneme masinad tööle, tõstame viljasaaki, tõmbame loodusejõud inimesele abiks.

Tuul, vest ja elekter hakkavad meie ka suks tööle.

Viieaastaplaani abilised

Peale suuremate abinõude, mis aitavad meie maal tugevneda, on veel tuhat lihtsamat igapäevast abinõu mitte vähem tarvilikud.

Kuidas tõsta viljasaaki, maa valmistusudet?

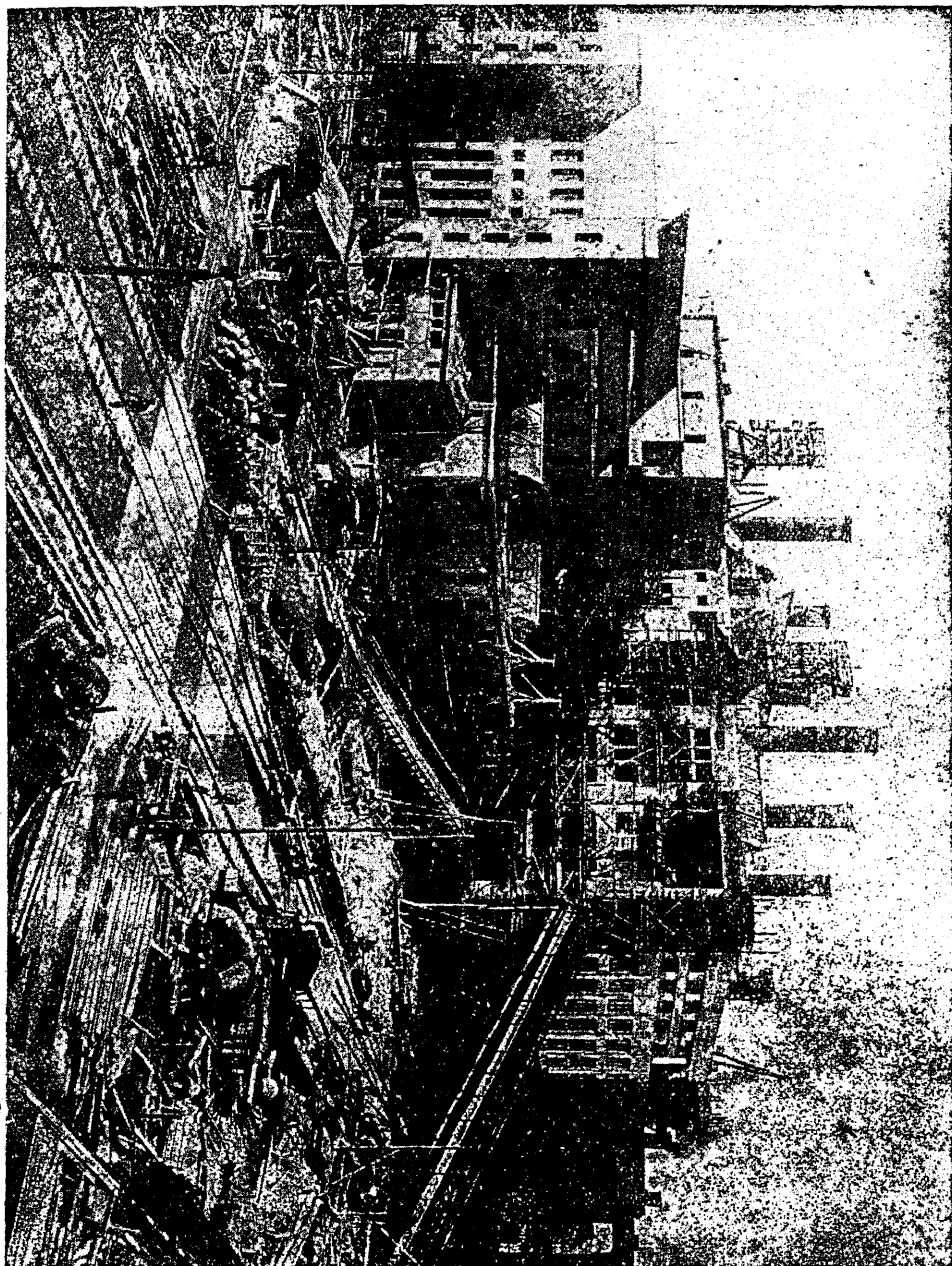
Kuidas produktsiooni omadust parandada?
Kuidas liha hulka, piimaandi, kanade munevust suurendada?

Kuidas inimese igapäevast tööd kergendada?

kultuuride eest hoolitsemine suurendavad ka märksa viljasaaki.

Viljasaak tsentnerites hektarilt oli paremates kolhoosides ja üksikmajapidamistes 1927. aastal:

Tuba-elektrijaam „Punane Oktoob...“

Selle peale vastavad agro- ja zoomiinumid.

Agro- ja zoomiinumid — on need väikesed ihtsad, kuid ühtlasi tarvilikud abinõud, mis aitavad täita meie viieaastaplaani. Agromiinumumi elluviimine üksi tõstab viljasaaki 35 prots. võrd.

Sügavam künd, lubja ja teiste väetiste tarvitamine, õieti põllu-, köögi- ja puuvilja

Rukis Kesk-mustamullamaal			Nisu Põhja-Kaukaasis			Schevitschenko suhkru- ja suhkrutrusti kombinaat
Talupogadel	Kolhoosides	Kommunades	Talupogadel	Kolhoosides	Kommunades	
4,8	5,6	18,25	7,5	9,8	16,5	22,2

Teraviljad andsid 35-protsendilise saagi tõstmise juures 991 mln. tsentn. 1932. a.

Agromiinum aitab meil ka loomakasvatuses.

Peame võitlema üksikute majapidamiste

Jõuame Ameerikast ette

Meie võime siin suuri tagajärgi saavutada, millest kapitalistlikud maad unistadagi ei tea.

Kombainide kolonne „Gigandis“.

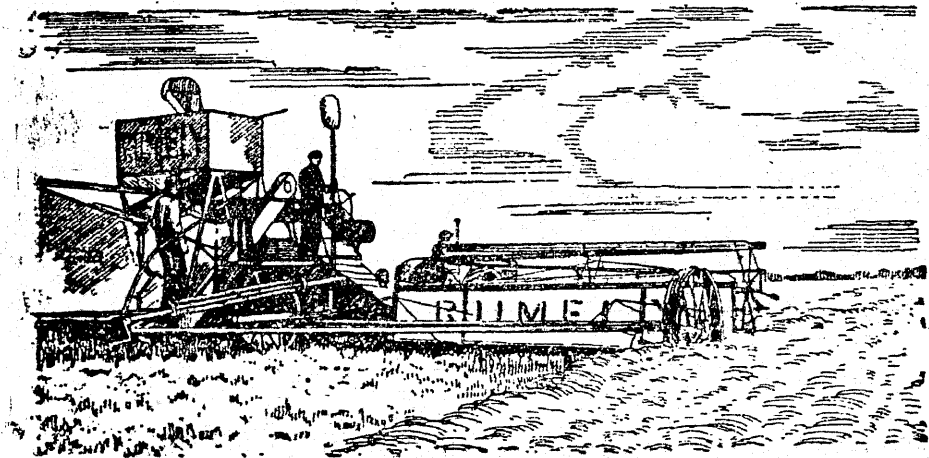
ühendamise eest. Kollektiivil on kergem sooja, puhast ja valget loomalautu ehitada.

Tarvis on suurendada toidu hulka loomadele, mahlased toidud tarvitusele võtta, nagu vikk ja kaer, juurviljad, kartul, silos, ölikoogid, kliid jne.

Jäme toit on tarvis tingimata pesta ja valmistada, s.o. lõigata, soolata jae.

Meil on juba tera-, piima-, villa-, liha- jne vabrikud.

Põhja-Kaukaasis on sovhoos „Gigant“. Tal on 127.078 ha maad, huik kombaine ja traktoreid. Alalisi töölisi üle 1000 inimese. Kuid traktoriteta ja masinateta oleks selle pinna harimise jaoks määratu hulk töölisi ja hobusejõudu tarvis.

Kombain.

Loomi on tarvis puhtuses hoida, neid igapidi haigeksjäämistest eest kaitsta.

Haiged loomad on tarvis teistest eraldada ja ajaviimata loomaaarsti poole abi järele pöörata.

Lõpnud loomade jaoks peab korraldama matusepaik elukohtadest ja karjamaadest eemal.

See sovhoos on kolm korda suurem „Kambell'ist“ — kõige suuremast majapidamisest Ameerikas.

Siberis on piimavabrikuid 500-st kuni 5000 sarvloomaga, iga lehm annab aastas 2,5—3 tuhat liitrit piima.

Moskva all asub eeskujulik kommuna „Herold“, kus silosetornide ehitamise ja

loomade eest hoolitsemise ning nende toitmise parandamise tõttu kõige lihtsam lehm aastas 3296 liitrit piima annab.

Lõunas, kus head karjamaad, organiseeritakse villavabrikud (1,5 mln. lammast). Asutatakse suured keeduvilja-sovhoosid ja -kolhoosid.

Eiskis, Taganrogi ringkonnas, on organiseeritud kõõgivilja-sovhoos, mille pindala 1500 ha suur on.

Moskva oblasti kõõgivilja-sovhooside külvipind ulatab 2500 hektarini.

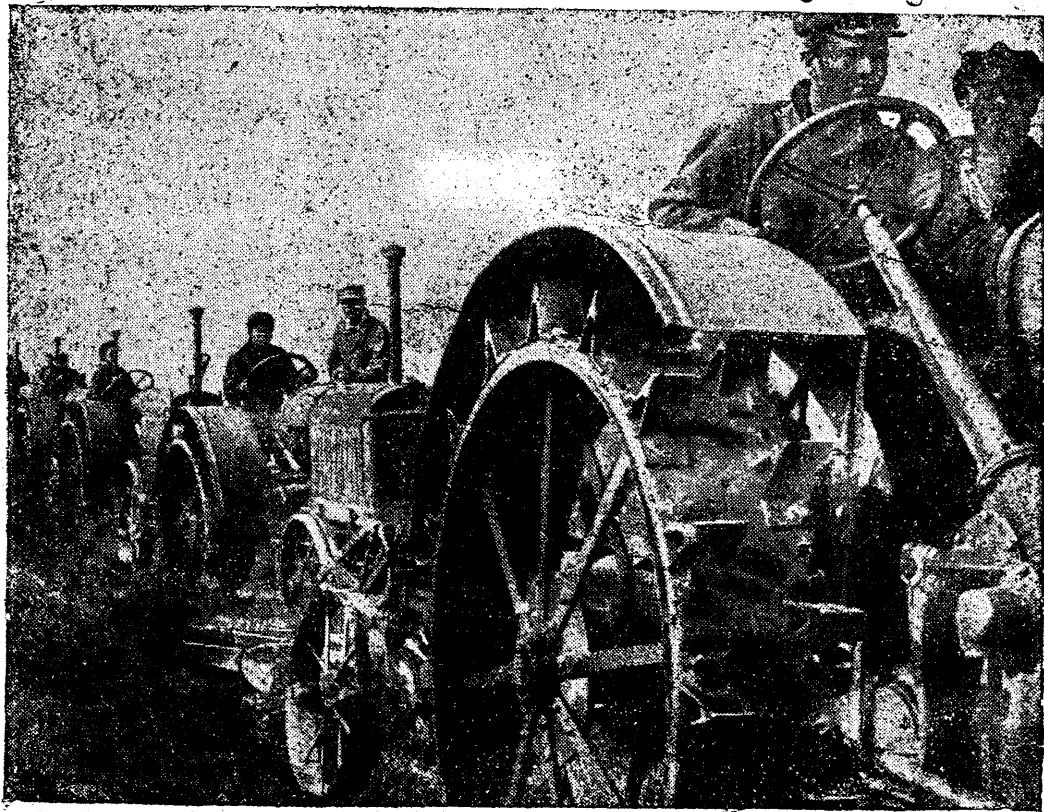
Tarvis on uusi põllumajanduslikke masinaid tundma õppida, mis traktori ja elektri abil tööle pannakse.

Loeme üles mõned uued masinad:

1. Kombain on masin põlusaagi koristamiseks. Kombainid ühel ja samal ajal niidavad, peksavad, tuulavad ja sorteerivad teri. 24-tunnise töö juures võib kombainuga 30—40 hektarit põldu koristada ja puhtad terad kätte saada.

2. Ameerika nisuaader „Uitlend“.

3. Sõnniku lalaliloojija — mehaaniline

Traktorite kolonne.

Liha valmistamiseks organiseeritakse suuremad seakasvatuse sovhoosid. Sigu hakatakse niihästi põllumajanduse kui ka tööstuse valmistuse jäätmetega toitma.

Masin põllumajanduses

Põllumajanduse mehaniseerimisel on määratusuur tähtsus. Mehaniseerimine — see on tee majapidamise kindlustamisele, tee põllumajanduslike vabrikute organiseerimisele. Iga masin kergendab tööd, täidab inimese ja hobuse aset, on suur samm edasi.

seade, mis töötab „Heroldi“ kömmrunas Moskva all. Need masinad pannakse traktori abil liikuma.

4. Keerulised Keissi süsteemi ameerika rehepeksumasinad, mis „Suhkrutrusti“ sovhoosis Tambovi ringkonnas töötavad. Rehepeksumasina tööviljakus on 42 tsentnerit tunnis.

5. Hobusejõuline pitsija, mida Põhja-Kaukaasi taimede kaitsejaam võitluses rohutirtsudega tarvitab.

6. Traktorijõuline juurija. Masin juurib liikuva „kulbi“ abil põõsastikud ja puukännud ühes juurtega väija.

7. Kartulipanemise masin.

8. Põllu- ja köögivilja traktor, mille abil kõik tööd võib teha mitte üksi köögiviljade, vaid ka mullatavate põlluviljade eest hoolitsemise alal. Kõik need masinad aitavad märksa meie teraviljade ja mullatavate kultuuride saaki tõsta.

Mis teeb laste põllumajanduslik jaam

Sellele, kes põllumajandusest huvitatud, tuleb appi laste põllumajanduslik keskaam, mis Moskvas laste kommunistliku ühingu kesk-büroo, põllumajanduse ja rahvahariduse komissariaadi juures asub.

Ta aitab lastel nende põllumajanduslikku vlieaastaplaani ellu viia, varustab neid seemnetega, väetistega, raamatutega jne.

Ta organiseerib võistlusi ja konkursse parema töö eest, kutsub kokku pioneeri-de-kollektivistide, katsekorraldajate ülelii-

dulised lennud ja organiseerib kursuseid.

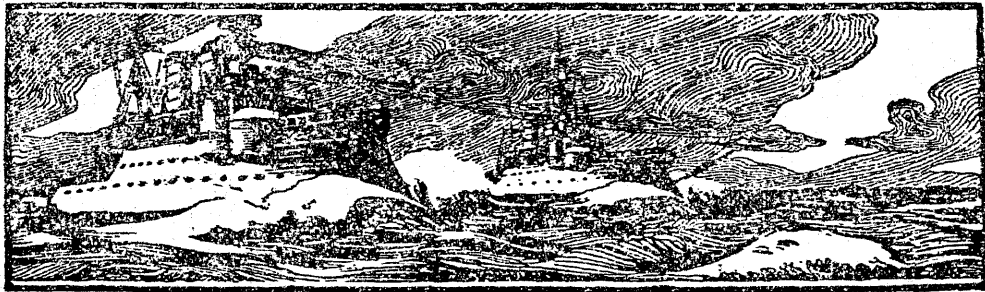
Laste keskaamas võib iga pioneer ja õpilane nõu ja juhatus saada põllumajanduslikus töös.

Jaam võitleb selle eest, et lapsed kolhoosi valmistuslikust elust osa võtaksid. Igas oblastis, piirkonnas, ringkonnas organiseeritakse kohalikud laste põllumajanduslikud jaamad.

Väetisi otsimas

Maksuta väetisi on igas majapidamises: see on tuhk, kompost, loomade sõnnik ja teised jätised. Neid mitmesuguseid väetiseliike tarvis üles otsida ja neid mitmesuguste kultuuride juures, mitmesuguses hulgas ja tarvitusviisides järel proovida.

Terve rida väetisi leidub looduses: vosvor, lubi, gips, mergel, turvas ja teised. Tarvis on nende väetiste lademed üles otsida ja järel uurida.

Spitzbergen

Kaugel põhjas, 77. ja 81. põhjalaiuse kraadi vahel, asub rühm saari, mis Spitzbergeni nime kannavad, nagu neid nende praegused omanikud — norralased — nimetavad.

Saari uhuvad Põhja-Jäämere suuremad osad: Põhja-Polaarmeri, Gröõni ja Barentsi meri.

Kare maal! Iga aasta korraldavad põhja jääd kallaletungimist, haaravad saari oma külma kaisutusse, lahutavad nad terveks talveks muust maailmast. Isegi sooja Golfströmi võimsad voolud, mis Spitzbergeni läänepoolsest küljest mööda lähevad, ei suuda Polaarmere igavestele jäädele midagi teha.

Kare ja ilus on see maal! Neli kuud kestab öö, mil päike silmapiirile ei ilmu, vaid tähtedele, virmalistele ja kahe nädala kaupa loojaminemata kuule õiguse jätab Spitzbergeni lumiseid tippe ja võimsaid jääliugustikke valgustada.

Kuidas säravad nad aga kättejõudva suvise põhjapäeva valgusel, päikese valgusel, mis nelja kuu jooksul looja ei lähe.

Juba ammu enne hollandlast Barentsi, kes Hiinasse uut mereteed otsides 1594. aastal Spitzbergeni üles leidis, tungisid meie meremehed, kalapüüdjad ja jahimehed, rannaelanikud, arhangellased — oma väikestes purjelaevakestes tuhandete penikoormate taha nende saarteni, mis kaladest, jääkarudest, põdradest rikkad olid. Nad nimetasid neid saari „Grumandiks“, sõna Griinland moonutades, sest nad arvasid, et juba sel ajal tuntud Gröõnimaale olid jõudnud.

Artellidesse organiseeritud kalurid elasid tihti Spitzbergenil talve üle ja tulid rikkaliku saagiga kodumaale tagasi.

Nüüd sõidavad meie nõukogude aurikud, gigandid-metsavedajad, sõevedajad teistsuguse saagi pärast neis külmades vetes.

Nad veavad neilt saartelt sütt, mida meie põhja tööstuse arenemiseks tarvis.

Spitzbergen on sõe poolest väga rikas. Üle 8 miljardi tonni sütt on pimedate loodusejõudude mängul tema teravaotsaliste lumiste tippude alla maetud. Mõni aeg hankisid Spitzbergenil sütt mitmesugused väljamaa kompaniid: töötasid ameeriklased, inglased, norralased, hollandlased ja teised.

Nüüd aga sulgesid need kompaniid terava majandusliku kriisi tõttu oma ettevõtted, mõnel nendest ei olnud summasid, et oma ettevõtteid tarvilikul määral konserveerida, ei ole summasid isegi selieks, et valvureid pidada.

Töötab ainult üks norra kaevandus Advent-Boys, mis riigilt saadava igaaastase abiraha peale vaatamata vaevalt kiratseb.

Kriis kapitalistlikkudel maadel ning tööstuse arenemine NSVLiidus, küttematerjalide nõuete kasv, kui selle arenemise näitaja, on väga selgesti Spitzbergenil näha.

Sel ajal, kui peaaegu kõik hästi sisse seatud ja mehaniseeritud välismaa ettevõtted roostetanud luku all seisavad, suurendab nõukogude kivisõetrust „Arktiksüsi“ sõetoodangu hankimist vanu kaevandusi rekonstrueerides, suuri ettevõtteid omandades ja jalule seades.

Juba paar aastat hangitakse donbassi ja uraali meistrite jõududega Grumant-City kaevanduses sütt.

Looduslikud tingimused selles kaevanduses ei ole mitte kerged, kuid NSVLiidu põhjapoolne osa vajab küttematerjali, ja see kaevandus Spitzbergenil annab parimat sütt, laeva sütt, mis inglise „Kardiiffi“ sõega võistelda võib.

Ja sellepärast täideti möödunud aasta plaan ületusega. Juba praegu on suur kapitaalne ehitustöö käimas; Leningradi „Giproschahtstroi“ projekti järele on asutud kaevanduse rekonstrueerimisele selle eesmärgiga, et esialgu aastatoodangut kahekordseks tõsta, pärast aga 8 ja pool korda suurendada.

Mineval aastal saadi mitukümmend tuhat tonni kõrgeväärtuslikku küttematerjali.

1931. aasta suvel ehitati kaks ühekordset maja, klubi, raadiojaam, maja administratiiv-tehnilise ametkonna jaoks, rida ladusid. 1932. aastal ehitati uus, hästi sisse seatud, haigemaja füsio-terapeutilise kabinetiga, sõlaariumiga, kaks kahekordset maja, uus sõõgimaja, uus kontor, mitu mehaniseeritud sadamat sõe ja sisseveetavate kaupade jaoks, sild üle kaljulõhe, dünamiidid ladu, uued toiduainete ladud.

Ehitatakse võimas elektrijaam, mis kahest turbogeneraatorist koosneb jne.

Üle kolmesaja inimese elasid õnnelikult talve üle, lahutatud kogu ilmast.

Mitte ühtegi tõsist haigeksjäämist (Spitzbergeni kliima on terve, baktere peaaegu ei olegi), mitte ühtegi õnnetut juhtumist ei tulnud valmistuses kogu aasta jooksul ette! Skorbuudist — sellest polaarmaade ja pahasti varustatud polaar-ekspeditsioonide nuhtlusest — ei olnud jälgegi.

Värske liha (elusad loomad), keeduviljad, viinamarjad, õunad, aedviljade ekstraktid üldise kõvendatud toilluse juures suulsid inimesi skorbuudi eest kaitsta.

Trusti juhtide ja kaevanduse juhataja sm. Jevserovi energiale ja hoolsusele tuleb au anda: nad oskasid talvekorterisse jääjaid kõige tarvilikumate ainetega varustada.

Spitzbergeni loodus ei mõista nalja, kes tema seadustest üle astuvad, maksavad selle eest eluga.

Nii läks üks tööline kevadel suuskadega mägedesse, eksis ja külmas ära.

See oli ainuke raske sündmus selle üksmeelsusega tihedalt seotud kollektiivi elus saarel.

Kui ühe langenu asemele ilmusid kolm uut noorpõlve esitajat.

Saarel sündis talve jooksul kolm last — kahele poisikesele pandi nimeks Grumant ja Svalbard ja tütarlapsele Stella Polaris (Polaartäht).

Eeskujulikult on ka töötavate hulkade kultuuriline puhkus sisse seatud.

Saarel on raamatukogu; laialises ulatuses on organiseeritud tööliste tehniline õppus ja klubitöö.

Spetsiaalne muusika-juhataja asutas kaks muusika-orkestrit ja laulukoori; meie tööliste väljasõidud naabri norra kaevandusse (20 km kaugusel) äratasid seal suurt huvi ja elavust. Norra kaevanduses on tööliste kultuursete tarbete rahuldamiseks ainult... krik.

1932. a. esimese saarele sõitnud nõukogude laevaga jõudsid pärale geoloogia ja puurimistööde tööliiskond, kes naabruses olevas väikeses lahes sügava puurimisega katseid korraldasid. Sinna ehitatakse tänavu aastal suur mehaniseeritud kaevandus, mis aastas mitu sada tuhat tonni sütt annab.

„Mis tähtsus on Spitzbergeni sõel, kas meil ligemal sütt ei ole?“ — küsivad, võib olla, mõned lugejad.

Spitzbergeni süsi kõigepealt ei ole mitte nii väga kaugel neist keskohtadest, mida ta varustama peab. Kolm ööpäeva mere-

teed — ja süsi on Murmanis. Veel poolteist ööpäeva, ja siis on ta Arhangelskis.

Selle sõega varustame meie kogu põhjameri kalapüüdjate laevu ja kaubalaevastikku, Karsi mere ekspeditsiooni, põhja raudteid. Kinnikülmamata Murmani sadam võib selle sõega ka väljamaa aurulaevu varustada, mis meie vetesse tuüevad.

Kuid kõige suurem tarvitaja on, muidugi, tormiliselt arenev põhja tööstus, keemikombinaadid, Hibiini nefeliini- ja apatiiditööstus.

Päevakorras seisab Koola poolsaare raua-

muld. Kui palju on tarvis sütt tema ümbertöötamiseks! Kui palju raudteeronge vabastavad pikast sõevedamise teest Donbassist ja Uraalist.

Valgemere kanali valmissaamisega avanevad lõpmata suured tööstuslikud välja-vaated, mille teostamiseks samuti on tarvis sütt, teda juba saadakse ja teda on veel rohkem tarvis, veel enam odavama hinna eest.

Teda on tarvis meie sotsialistlikule Põhja- maale — uuele rikkalikule tööstuseraioonile, mis loodud võitja proletariaadi tahtel.

Vastake kirjalikult küsimustele

1. Kus asuvad Spitzbergenti saared?
2. Missugused mered neid uhuvad?
3. Missugused on need saared looduse poolest?
4. Kes olid esimesed Spitzbergenti ülesleidjad ja kuidas nad teda nimetasid?

5. Kuidas elavad meie kaevandustöölised Spitzbergenil?
6. Mille poolest on Spitzbergen meie tähtis?
7. Kuidas elavad norra kaevandustöölised seal?

Lihageneraatorid

Kanakasvatus

Väga lihtne. Kaunid, poleeritud, ruumikad kastikesed, mis varaaegseid täispuhutud „slaavi“ kappe meelde tuletavad. Viis kappi ukraina nõukogude vabrikutest. Kappide liikuvatele alustassi sarnastele riiulitele pannakse 150.000 muna. Puhub ventilaatorite tuul, soendab aurupäike ja neli korda ööpäeva kestel vaatab inkubaatori operaator pesa läbi. 22-sel päeval võetakse inkubaatorist kõige alumine alustassike välja, mis kanapoegi täis, ja pannakse ülemistele riiulitele jälle uued sajad munad.

Kanapojad raputatakse kui hernerid pooltahtistes kastidesse, lastakse hinge tõmmata, kus nad õhu ja valgusega tutvunevad. Nad koguvad üksteise kõrvale hunikusse, harva tõusevad oma nõrkadele jalgadele. Kui 10-12 tunni vanuselt tõuseb kanapoeg juba kindlalt oma jalule, tähendab, harjus kliimaga.

— Kõik elu on ees! — naeris Tomilini linnukasvatuse farmi juhataja sm. Burmistrov.

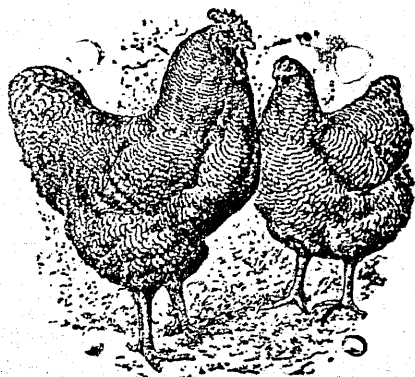
Iga muna peab „põhimõtteliselt“ kanapoja andma, kuid selle põhimõtte elluviimine on ligikaudne. Keskmiselt on kooperatiivsetes linnukasvatuse farmides poegade väljatulek 52% inkubaatorisse pandud munade arvust. Norm aga — 60%. Tomilinis saadi läinud aastal ainult 35%.

Uuesti vaadati läbi töö meetodika ja protsessi tehnoloogia. Kõverjoon hakkas vähehaaval ülespoole tõusma. Selle aasta märtsis

saadi 38%. Muudeti palava õhu juurdelaskmist. Aprillis — 52%. Suurendati ventilaatorite arvu. Mais — 70%. Hea! Juunis — 72%. Kõlbab! Juulis, augustis üksikutes gruppides kuni 86%.

— Niisugust väljatulekut kadestab juba elus kana!

Kuid kõik keskaritmeetiliselt 70% kanapoegadest tõusid jalule. Osa nendest kanapoegadest (läinud aastal 60.000) müüdi teis-

Tõukanad.

tele nõukogude majapidamistele kasvatamiseks ja tõulindudeks. Põhiosa neist läheb patarei ruumi. Imekena ruum! Võimatu piiksumine, häälitsemine. Mitmekordsed kuurid read. Temperatuur on 20 kuni 35°. Igas kuuris 40 kanapoega, igas patareis 5000. Igale vanadusele on oma vastav toit, vastav soojus, ise jaoskond.

Vanem operaator sl. Poljakova võrdleb rikkimineku arvusid. Eelmisel aastal kaotas farm kuni 70%. Pärishirmuga võrreldi seda normiga (20%). Siis ei olnud patareisid, vaid farmis olid ainult lihtsad hautamise abinõud — midagi tiivade sarnast, mida soendati kivisõe küttega. Hais, pimedus.

Sama aasta kevadel hakati patareisid ehitama. Mobiliseeriti kõik küünid, endised sahvrid — ühe sõnaga, kõik ehitusmaterjal. Kõik muutus elavamaks. Plaanikindla tegevuse tagajärjel alandati munade rikkimineku kuni 7% (üleliiduline — 37). Poolteist korda suurendati kanapoegade juurdekasvu võrreldes normiga. 2,7 kg toidu vastu annab patarei 4 kg liha.

45 päeva vanaduses astub kanapoeg eluteele. Ta ees on kolm teed: müügile, tapmisele ehk farmi enda tõulindude täien-

duseks. Esimese tee lühike kokkuvõte: farm annab iga päev 1300 kg linnuliha; müüdnud on kuni 1. novembrini 60.000 puh-taverelist patarei kanapoega (plaan oli kaks korda vähem). Nende kaubaprotsesside hul-gast tahaks paari reaga ühe välja eraldada. 5000 kanapoega on Ljuberetski vabriku töö-listele müüdnud. Minge õuedesse: *igal töö-lisel on oma linnumajapidamine.*

— Elamiseõigus majapidamises on ainult valitud kanadel, ülejäänud — kõik lihaks, — niisugune on Tomilini farmi kindel seadus.

Kanakasvatuse tõulinnukari koosneb suures enamuses lumivalgest ilusatest leg-hornidest — tugevast, hästi munevast kana-tõust. Plaani järgi pidi kanakari aasta lõpuks 50.000 peani tõusma, kuid tänapäev on kanu juba 65.000!

PIONEERIDE LIIKUMINE

Kõikidele pioneeridele ja koolilastele, kõikidele baasidele ja koolidele

Esirinnas sammuvad pioneer-organisatsioonid ja koolid viivad lõpule esimese semestri sots. võistluse ja parema kooli eest võitluse lipu all.

Laste Komm. Ühingu Keskbüroo, heaks kiites Moskva ja Leningradi initsiatiivi, sm. Stalini nimelise autotehase juures asuva 12. vabriku-tehase kooli, „Punase Oktoobri“ vabriku juures asuva 19. vabriku-tehase kooli, Menshinski nim. tehase juures asuva 4. vabriku-tehase kõõli initsiatiivi, kutsub kõiki koolisid ning pioneerrühmasid, Laste Komm. Ühingu büroosid, kõiki pioneerisid ja koolilapsi vastama nende organisatsioonide üleskutsele sots. võistluse sõlmniisega ja lööklaste arvu kasvamisega õppetöös.

Laste Komm. Ühingu Keskbüroo ja ÜLKNÜ kiidavad rühmade ja koolide algatust heaks ja kuulutavad välja üleliidulise sotsialistliku võistluse parema pioneer-rühma ja kooli peale võitluses ÜK(e)P keskkomitee otsuste realiseerimise eest koolide ümberkorraldamises ja pioneerrühma töös.

See võistlus peab muutuma üheks otsustavamaks vormiks laste aktiivsuse organiseerimisel koolis. Koolis iga rühm võistleb teise rühmaga, lüli — lüluga, agalüllis ja rühmas iga õpilane võtab oma peale konkreetsed kohustused. Laste Komm. Ühingu Keskbüroo soovitab igal oblastil, piirkonnal ja vabariigil võistelda ainult ühe organisatsiooniga (piirkonnaga, oblastiga ehk vabariigiga). Oblastis olgu sots. võistlus organiseeritud üksikute raioonide vahel, ja raionis iga kool ja pioneerrühm peavad võistlema ühe rühma ja kooliga.

Võistlust tuleb korraldada järgmiste põhiküsimuste ümber:

1. *Võitlus teadmiste omandamise eest, õppetöö organiseerimise eest koolis* ÜK(e)P Keskkomitee otsuste sisu teatavaks tegemisega igale õpilasele, uute programmide täieliku täitmisega, abiandmise korraldamisega, õppetöö sidumisega valmistusliku tööga, töötubade ja õpilaste iseseisva töö organiseerimisega.

2. *Võitlus teadliku distsipliini ja koolikorra kindlustamise eest* kodukorra täieliku täitmisega koolis, pioneer-organisatsiooni ja laste omavalitsuse kasvatusliku töö organiseerimisega, õppeaja täieliku kasutamise ja kooli ja rühma varanduse korrashoidmisega.

3. *Laste vabaaja organiseerimine ja tervise eest hoolitsemine.* Tuleb täielikult täita ÜLKNÜ Keskkomitee ja rahvakomisaride nõukogu otsus laste liigkoormatuse kohta.

4. *Parema töö eest pioneerrühmas, mis tegelikult kindlustaks pioneeride jahtivat osa laste hulgas!*

Võisteldes tuleb läbi viia arvestust ja süstemaatilist järelvaatust. Eraldage välja uued sots. võistluse, järelvaatuse ja arvestuse vormid, jagage oma töökogemusi kõikide teiste Liidu organisatsioonidega ajakirjanduse kaudu.

Iga võistlev organisatsioon eraldab oma ridadest välja paremad võistlejad (üksikud raioonid, koolid, rühmad, lüüdid ja üksikud õpilased), nende tööde näitust organiseerides ja neid premeerides.

LKÜ Keskbüroo ja ÜLKNÜ Keskkomitee määrab parematele võistlejatele üleliidulised preemiad: oblasti, piirkondade ja vabariikide büroodele — Üleliidulise vanade enamlaste ühingu rändav lipp, kolm ühekordset preemiat: Oblasti laste tehnilise jaama, kehakultuuri jaama ja laste raamatukogu sisseseed. LKÜ Keskbüroo määrab raioonide jaoks Laste Sõbra ühingu rändava lipu ja neli ühekordset preemiat: raiooni tehnilise jaama, ekskursiooni-turistliku jaama, laste raiooni klubi ja kehakultuuri sisseseed. Koolide ja pioneerrühmade jaoks määrab LKÜ Keskbüroo kuus preemiat: — kehakultuuri toa sisseseed, kaks ekskursiooni uutele ehitustele, ränd-kino ja tervele rühmale täielik komplekt pioneerkostüüme.

Nõukogude Liidu koolilapsed, võideldge vanade enamlaste lipu eest.

Pioneerid! Olge sots. võistluse eesotsas, tehke teda tähtsamaks meetodiks võitluses teadmiste omandamise, teadliku distsipliini, õppetööle sotsialistliku suhtumise — töö ja ühiskondliku tegevuse eest.

LKÜ Keskbüroo, ÜLKNÜ Keskkomitee.

Küsimused:

1. Kas teie koolis on omavaheline ja rühmadevaheline sots. võistlus?
2. Milliseid tagajärgi on see annud?

3. Mida on teile üleliidulisest sots. võistlusest varem pioneerrühmade ja koolide vahel räägitud.
4. Mida olete võistluseks ülesseatud nelja põhiküsimuse alal teinud?

Pioneerile ja õpilasele — terve koolikord

Võitluse edu kooli õppetöö omaduse, teaduste põhialuste omandamise ja teadliku õppedistsipliini eest oleneb suurel määral sellest, kuidas on organiseeritud ja korraldatud koolikord ja laste vabaaja mõõdasaatmine. Tänavu, s. o. 1932/33. õppeaastal peame sellele küsimusele eriti suurt tähelepanu pöörama. Et lapsed küll laagris, platsidel ja ekskursioonidel suve jooksul märksa oma tervist parandasid ja teatud oskused sanitaar-hügieeni alal omandasid, on seda siiski vähe. Iga pioneer ja koolilaps peab ka talvel oma tervise eest hoolitsema.

Esiteks: igal õpilasel tuleb võidelda selle eest, et saaks kodus omale nurga, kus ainult õpilase voodi ja laud töötamiseks oleks. Ka kodus on tarvis selle

eest hoolitseda, et saaks loodud kindel sanitaar-hügieeniline kord: ärgata hommikul kell 7, avada õhuaken, tuulutada voodi, harjata riided, puhastada jalanõud, teha hommikusi kehakultuuri harjutusi, pühkida tuba, pühkida tolm märja lapiga: laualt, riulilt jne, pesta korralikult ennast kuni võõni, pesta hambad, mitte kiirustades ja toitu peeneks närides süüa hommikueinet ning võtta vajalikud õpperamatud, mis tarvis juba õhtul korralikult valmis panna, ja kooli minna.

Koolist tulles peab hoolega käed puhastaks pesema ja lõunat sööma — söögi ajal kõrvale jätta igasugune lugemine. Söögiajal ei ole tarvis jalgadega rabeleda ega ka juttu ajada. Pärast lõunat pese ennast puhtaks ja heida puhkama, kas

pooleks ehk tunniks: pikali võib heita oma voodi peale, kui jalanõud oled jalast võtnud, ka see aeg ei tohi ennast lugemisega koormata. Pärast puhkust, kui on tarvis, siis võid koduseid aidata, aga kui nad abi ei vaja, siis aega mõõda saata kasuliku tööga: kas inventari parandamisega ehk raadio-vastuvõtte sisseseadmisega jne. Kui see töö on tehtud ja oma järele kõik ära koristatud, siis võid minna värskesse õhku, kaasa võttes uisukusid, suuskasid ehk saani. Rühma ehk lüli koosoleku päevadel jaota oma aega nii, et sinna mitte hiljaks ei jää. Koju tules on tarvis tundidele ette valmistada, jättes aega ilukirjanduse lugemiseks ja muusika peale (raadio, viiul, balalaika). Öhtul kell 9 on vaja ennast pesta, riided ilusti kokku panna ja magama heita. Magamise ajal hoida käed teki peal, ja ei ole ka tarvis pead teki sisse mässida ega pahemal küljel magada.

Puhkepäevadel peavad pioneerid ja õpilased oma aja mõõda saatma suuremalt jaolt vabas õhus, parem muidugi kollektiivselt, grupi-, lüli- ehk rühmaga, organiseerides ekskursioone, mäest liuglemist ja uisutamist.

Grupis, lülis ja rühmas on tingimata tarvis läbi arutada kooliõpilase kohustused rühma ja vanaduse järele.

Sanitaar-hügieeniline küsimus koolis on tõsine ning keeruline. Kooliruumide lubamata ülekoormamine, kitsus ja mitte vastavad ruumid suurendavad veelgi selle küsimuse tähtsust. Klassi korrapidaja on kohustatud selle järele valvama, et vahetundideks klass täiesti õpilastest vabaneks; selleks ajaks ta peab õhuaknad avama ja kui tarvilik, siis isegi klassi põrandat pühkima. Niimoodi tegutsedes saab klassiruum järgmisteks tundideks tuulutatud ja lastel on kergem tunnis töötada.

Suurem osa ruume, mis pioneerbaaside ja rühmade all, erinevad oma antisaniitaarse olukorraga. Ei ole seniajani veel hoolitsetud selle eest, et saaks nurgad loodud, mis tõesti suudaks lapsi kaasa tõmmata kas puhkusele või mängule ehk kus lapsed võiks töötada. Hästi organiseeritud klubi juures peab olema ka tuba hulgaliste liikuvate mängude jaoks, tuba vaikse puhkuse jaoks, lugemistuba, sanitaartuba, muusikatuba, sõjaväetuba jne.

Olgu see siis kus tahes, kas ideaalses klubis, või ainult ühes toas, peab olema siiski eeskujuline puhtus — peab olema pesunõu, liikuv (seina-) apteek, tarvisminev mööbel. Tuleb hoolitseda selle eest, et tuba oleks soe ja valge.

Kehaharjutusi võib ka klassiruumides teha, kuid väga soovitav on, kui seda vabas õhus saab teha — platsil, mida iga kool peab talveks organiseerima.

Kus ei ole veel platsi, seal peavad koolide kollektiivid seda organiseerima veel enne kui lumi maas. Kõige esiteks valida hea koht, hästi tasandada ning koristada igasugusest prahist. Külmade tulekul valada veega üle, tasandada jää, ja jällegi valada. Pärast seda võib juba mäe tegemisele asuda, mille kõrgus mitte rohkem kui 3—4 meetrit.

Kui uisuplats ning mägi valmis, on tarvis hoolitseda, et muretsed saaksid liikumiseabinõud. Kui kooli rahaline seisukord lubab, — tarvis muretseda suusad, uisud, saanid, kamponid ja mütsid.

Kui puuduvad võimalused ostmiseks, siis ei ole tarvis aega viita, vaid tuleb koolis ühiste jõududega valmistada kõik tarvisminevad asjad. Kooli tööajaks võib õpilaste heal tahtmisel ning õpetaja juhatusel teha puust uisud, kus rauad all, ja ka saanid ning isegi suusad.

Küsimused :

1. Kuidas võitleb teie kool terve kooli- ja kodukorra eest?

2. Kas on saavutatud mõned ülevalpool soovitatud tingimustest (tooge näiteid)?

3. Kas klassi korrapidaja täidab vastavalt oma kohustusi?

4. Kuidas on teie koolis vabaaja mõõdasaatmine organiseeritud?

Märkus: Lugege see tükk läbi, vastake küsimustele ja kui teie koolis puudub üks kui teine sanitaar-hügieeniline nõue (õhuakna avamine, vabaaja mõõdasaatmine jne) — kutsuge kokku klassi koosolek ja arutage õpetaja abiga, kuidas seda koolis ellu viia.

Ühe klassi õpilased-pioneerid peavad olema ühes lülis

Lülide, rühmade ja baaside komplekteerimine ning aktiivi ümbervalimised peavad mobiliseerima kogu pioneeride ja oktoobrilaste hulki võitlusesse — teadmiste omandamise sõjakäigu ja Kommunist. noorteühingu VII konverentsi otsuste täitmise eest.

PIONEER
oma õppuses, töös, ühiskondluses
peab olema eeskujuks
kõigile
lastele.

Lülile peatähelpanu

Teie, lapsed, muidugi teate, et noorteühingu VII üleliiduline konverents otsustas pioneerbaasid vähemarvulisteks muuta. Nüüd saab olema igas baasis mitte rohkem kui 5 pioneerrühma ja 5 oktoobrilaste gruppi. Praegu on meie ülesanne läbi viia pioneerlülide, -rühmade ja -baaside komplekteerimine.

Meie peame töö nii sisse seadma, et võiksime kõige lähemal ajal lõpetada pioneerbaaside komplekteerimist ja pioneeraktiivi ümbervalimist. Kuidas peame oma lülisid ja rühmasid komplekteerima? Näit.: Pioneerid, kes õpivad 5. grupis, peavad olema oma baasi ühes rühmas ja lülis. Nii-sugune lülide ja rühmade ehitamine võimaldab meil viia igapäevast võitlust pioneeride lõkk-õppuse eest ja õigel ajal aidata mahajääjaid; viia oma järele kogu laste hulka; hästi organiseerida laste vabaaja mõõdasaatmist väljaspool õppeaega. *See rühma põhimine töö-rakuke, mis koosneb ühe klassi õpilastest, teab, kuidas õpib nende lüli iga liige, on tugevaks pioneerliikumise tuumaks igas klassis, õpetaja abilisestlaste organiseerimises võitlusesse õppeplaani täitmise eest.*

Aga kuidas olla sel juhul, kui klassis ei ole mitte kümme, vaid kakskümmend ehk kolmkümmend pioneeri?

Kuidas luua siis lülid? Lapsed lähevad lülisse vabatahtlikult, kuid tingimata lülisse, mis koosneb neist õpilastest, kes õpivad temaga ühes klassis.

Rühm luuakse lülidest, kus lapsed on komplekteeritud paralleelklassidest.

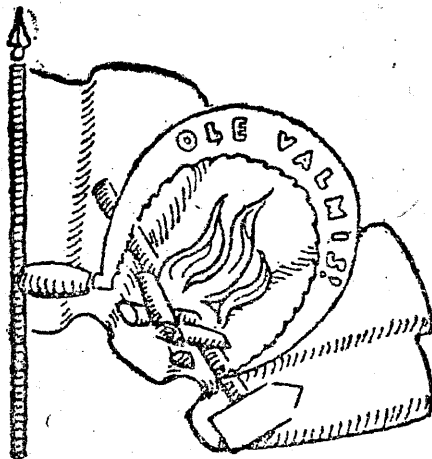
Näiteks: rühma kuuluvad 5-a ja 5-b klassi õpilased-pioneerid. Missugune tähtsus on sellel? Lapsed on rühmas ühevanused, ühise õppeprogrammiga, mille eest võitleb kogu rühm ja nii-sugune vanaduse järele komplekteerimine võimaldab rühma

juhul rühma tööd hästi sisse seada, teades laste nõudeid ja huvisid. Arusaadav, kui rühm koosneb vanematest lastest, on rühmajuhil võimalik lugeda neile ette teatud raamatut, korraldada jutuajamisi ja ekskursioone niisugustes piirides, mis on vastav nende vanadusele. Ühtlasi meie ei satu niisugusesse olukorda, et koosolekuil peaksid 10- ja 15-aastased lapsed viibima ja rühmajuhataja ei tea, kuidas mitmevanuste lastega tööd korraldada. Kui lüli ja rühm on komplekteeritud, tuleb neil oma tööplaan kokku seada niisuguse eelarvega, et kogu laste hulk saaks võitlusesse tõmmatud selle plaani täitmise eest.

Kuidas moodustatakse baas? Baasis ei või olla mitte üle 5 rühma mitmesuguse vanadusega lapsi. Baasis on rühmad, mis koosnevad 4-da, 5-da, 6-da ja 7-da klassi õpilastest; see on selleks tarviik, et vanemad õpilased võiksid aidata nooremaid, et pioneerid-noorteühingilised viiks läbi oma baasis igakülget kasvatustööd pioneeride hulgas. Peale selle on baasis 5 oktoobrilaste gruppi. Iga grupp kinnitatakse pioneerirühma külge. Pioneerid peavad aitama oktoobrilapsi nende töös ja olema neile headeks ja eeskujulikkudeks seltsimeesteks. Iga komnoorteühingu kollektiivi ülesanne on — iga baasi ja rühma jaoks alalised juhatajad välja eraldada; iga pioneerlüli kinnitada komnoorte lüli külge, rühm — rakukese külge, baas kollektiivi ehk komitee külge. Kohe peale rühmade ja lülide komplekteerimise lõpetamise peame lülide juhatajad ja rühmade nõukogud valida ning kõik töö pioneeride hulgas ära jaotama. On tarvis lülide töö järele vaatust korraldada, olevaldavad ja puudused sealt avalikuks teha ning kõrvaldada. Tuleb viia igapäevast võitlust partei otsuse täitmiseks: pioneer peab olema eeskujuks kõigile lastele nii koolis, kodus, uulitsal kui ka klubis.

Küsimused:

1. Kas teie koolis on pioneeriid ja kui ei ole, kas olete valmis pioneerideks astuma ja pioneeri ees seisvaid kohustusi täitma?
2. Millised need kohustused siis on?
3. Kuidas on lüli töö teil ümber korraldatud (kas vastab artiklitele)?

ILUKIRJANDUS

Soldati elu tsaariajal

Saaresti ema jutustus

Mürinaga jooksid lapsed klassi. Kõige ees jooksis Sass. Ta käes oli roostetanud plekitükk.

— Vaata, mis meie puukuurist leidsime! Mis see on? — küsisid nad Saaresti emalt.

Saaresti ema oli kooliteenija. Ta oli suur laste sõber. Lapsed armastasid kuulata tema jutte vanaaegsest elu-olust.

— Vaata, mis siia kirjutatud on. Mis see tähendab?

Saaresti ema võttis plekitüki oma kätte. Sellele oli kirjutatud järgmised sõnad:

„Soldatitel ja koertel on sissekäik keelatud.“

— Vaadake lapsed, see silt on veel tsaariajast pärit. Sarnaseid silte võis tol ajal tihti hoovivärvatel lugeda. Tsaariaegsel soldatil oli elu hullem kui koeral, siis peeti ainult rikkaid inimesteks.

— Aga mis kurja soldatid tegid, et nendega nii halvasti ümber käidi? — küsis Volli.

— Kurja ei teinud nad midagi. Nad olid samasugused töölised ja talupojad kui meiega. Tsaaril oli vaja sõjaväge sõdimiseks teiste riikidega ja oma tööliste ja talupoegade tapmiseks. Soldatit ässitati mitte ainult oma, vaid ka teiste maade tööliste ja talupoegade vastu. Sellepärast püüti soldatit igapidi hirmutada ja petta. Üks

kindral õpetas ohvitserisid nii: „Ohvitser peab alati meeles pidama, et soldat on mats. Ta läheb elajast ainult sellepolest lahku, et oskab rääkida. Sellepärast peab temaga karmilt ja toorelt ümber käima.“

Nende sõnade peale jäi Saaresti ema vait. Vähe aja pärast jutustas ta:

— Ma saatsin ka oma poja Jaani soldatiks. Palju sai Jaan kroonut teenides kannatada. Iga tühja asja pärast karistati. Kord oma vabal ajal istunud Jaan pingil. Ta pole tähele pannud, et ohvitser tema ligidal olnud. „Sina, seal!“ — hüüdnud ohvitser ja astunud Jaanile lähedale. „Kas sa, lurjus, ei näe, et ohvitser sinust mööda läheb!“ — karjunud ta ja annud tugeva hoobi Jaanile vastu nägu. See ei olnud esimene kord: ohvitserid ja alamohvitserid löivad teda ja ta seltsimehi enamaltki. Nad on seda alati välja kannatanud. Seekord ei ole Jaan jõudnud kannatada ja annud ohvitserile niisuguse hoobi, et see vaaruma hakanud.

— Aga mis siis Jaaniga tehti? — päris Volli enne kui Saaresti ema jõudis edasi rääkida.

— Siis viidi Jaan vang, trellide taha. Seal sai ta tiisikuse ja süri...

Sellega lõpetas Saaresti ema oma jutustuse. Kurvas meeolus lahkusid lapsed klassist.

Küsimused:

- 1) Kas teie teate mõnda juhtumist soldati elust tsaariajal? Jutustage klassis.
- 2) Kellega võrreldi tsaariajal soldatit?
- 3) Milleks oli enne ja milleks on praegu sõjaväeteenistus?

Inimeste röömudest ja muredest

I. Elu tundras

Kaugel tundras, seal, kus lainetab Barentsi meri, elas laplane Kuliimov ühes oma naise, väiksemate laste ja vanema poja Jaaniga. Rakendid ühe põdra jaoks, schompolpüss ja kõvasti täistopitud kotikesed püssirohtu ning haavleid — see oli ta varandus.

Tundra asus kaugel inimeste teedest. Just tema äärel oli laplaste asukoht. Mitte asjata ei nimetatud teda kalmistuks. Ta oli elavate inimeste ja põtrade surnuaiaks.

Aastaid elas Kuliimov oma asukohas. Ja ainult kuulu järele teadis ta, et kusagil kaugel on maa, kus päike ka talvel paistab, kus ei ole skorbuuti, kus inimesed elavad

Kuliimov kuulas neid jutustusi ja mõtles: „Ümberringi valitsevad lumi, mäed ja talveööd...“

II. Uued sõnumid

Korruga ilmusid asukohta röömsad ja ühtlasi kohutavad sõnumid. Nad tulid mäekitsuste kaudu, vajusid mägede harjadelt ja tuul kandis neid asukohast asukohta.

Palju inimesi tuli Hibiini. Nägemata püssidega purustavad nad mägesid. Pikaoru muutsid nad „Plahvatuste“-oruks. Ja Lumejärve äärde ehitavad inimesed suurt asukohta.

„Mis inimesed need on?“ mõtlevad laplased. „Miks tulid nad surma ja hädaohu

Samoeedid.

suurtes majades ja ei karda näljasurma. Kuliimov mõtles:

„Suur Noid*) nõidus me maa ära, lahutas ta inimestest ja ajab meid mätta alla.“

Kuliimovi elukohast eemal, seitsmepäeva põdrasõidu tee kaugusel asus Hibiini tundrate org. Pimedatel, päikesepaisteta päevadel jutustasid vaprad põdraajajad suitsunud onnides suitseva tule ääres Hibiini tundrast.

„Seal seisavad mäed: üks naisterahva pea sarnane, teine nagu koera hammas ja kolmas, tema vastas, on looka paindunud nagu vibu. Kõik need mäed on valgest kivist, mustade täppidega.“

„On seal inimesi?“ küsisid laplased.

„Ei,“ vastasid vaprad põdraajajad.

orgu? Mis tõi neid valge kivi ja tuiskude maale?“

Hibiini tundra varjas aastate jooksul inimeste eest valget kivi — apatiiti. Selle maa avastasid Lenini linna õpetlased. Sinna tungisid esimestena Lenini linna enamlased. Suure viieaastaplaani arvud tegid inimesed vaprateks ja julgeteks. Inimesed said võitu lumetormidest, mägedest, soodest ja kohutavast tundra teadmatusesest. Kahe aasta jooksul muutsime Hibiini põhjamaa, õitsevaks keskkohaks, kus elab 40 tuhat inimest ja kust saame miljoneid tonne väetist kolhooside põldudele.

Sõnum inimestest, suurest asukohast jõudis ka Kuliimovi kauge asukohani. Räägiti, et Lumejärve kaldal on õnnelik asukoht, seal ei ole skorbuuti ja inimesed ei karda näljasurma. Jutustati, et tulijad rää-

*) Noid — laplaste nõid.

givad arusaadavas keeles, kuid pärit on nad tundmata suguvõsast ja ei nimeta end mitte venelasteks, vaid enamlasteks.

Kuliimov otsustas Lumejärve linna vaatama sõita. Ta käis oma asukohas ühest onnist teise ja rääkis lastele:

„Meilt on umbes nädala tee suurde asukohta. Võib olla, on seal laste õnn... Andke mulle tugevad vastupidavad põdrad ja ma katsun üle mägede pääseda. Usun, et selle tee välja kannatan, sest olen küllalt nälga ja külma eluteel kannatanud.“

Laplased andsid Kuliimovile kolm paremat põtra. Kuliimov viis nad koju ja

Põdrad jätsid traavimise ja sammusid tasaselt. Ootamatult kerkisid sinisel taevavõlvil üles mustade teravnurkadena mäed. Kusagilt mägede tagant kerkis eha. Kuliimov vaatab ja talle on arusaamatu, kust tuleb valgus, mis päikese ega põhjavatguse sarnane ole.

Äkitselt kuuldus mäetipult veniv huige. See oli veduri vile sealtpoolt mägesid. See oli Hibiini hääl, mis kutsus laplast õo vaikuses.

Kuliimov lõi piitsaga. Põdrad hakkasid uuesti traavima. Edasi sündis kõik sama ootamatult, nagu ootamatult tuleb vahel lumetuisk. Nende ees all on orud, mäe-

Bhumid ja põdrad.

rakendas saani ette. Järsku jäi ta mõtlema.

„Ma sõidan õnnelinna. Miks ei võta ma oma vanemat poega Jaani kaasa?“

Kuliimov astub oma onni.

„Jaan,“ räägib ta pojale, „tahad õnnelinna näha? Pane põdranahast saapad jalga ja võta doha (koeranahkne kasuk), sa sõidad minuga Hibiini orgu.“

Põhja keskpäeva videvikus on põdrad sõiduvalmis. Lapsed saadavad Kuliimovi:

„Kaitsku sind suur „Noid“, toogu ta su põdrad tagasi.“

III. Teel Hibiini tundrassa

Põhja õo. Tee on lumine ja võõras. Ümberringi on põhjavatguse vaikus. Põdrasõit läheb kiiresti ja kergesti. Jaan magab, saani najale toetudes. Aeg-ajalt tõuseb Kuliimov püsti ja ajab põtru pika piitsaga. Kuus päeva on ta teel. Kuus korda tuli põhja videvik ja kuus korda tegi Kuliimov põdrad rakkest lahti, et hagu leida ja teed teha. Ise mõtleb ta:

„Kuus videvikku on möödunud, kus on siis õnnelik asukoht? Võib olla, ei olegi teda? Või on suur Noid kaval, nagu rebane, ja eksitab laste teid?“

jalal — määratusuur linn. Nagu oleks tähtis taevast maa peale langenud ja seal oma tuledega säranud.

„Vaat siin ta on, see õnnelik asukoht.“

Asukoht aga põles tuhandete elektrituledega, mürises oma sirgnurkadega, kõmises kiiresti mäest märke jooksvate vagunitega ja ühest äärest teise huikasid venivad ning katkevad veduriviled. Kus on siin põhja talve pimedus? Ta taganes õnneliku asukoha ees, kokkus nende väikeste, tuule käes kiikuvate, mittekustuvate päikeste ees.

Ettevaatlikult sõidavad laplased orgu.

IV. „Õnnelinnas“

Kuliimov pojaga on „õnnelinnas“. Nad käivad uulitsatel ja vaatavad imestusega, kuidas maja maja peal asub ja üleval veelgi maja seisab. Nad astuvad majadesse, mis läbi katuste uulitsale suitsu heidavad. Seinad on aga valged ja neist helisevad tundmata laulud. Need laulud olid sarnased, et nendega ei oleks kartnud ka tuisuga tundrassa minna.

„Õnnelinnas“ ajas keegi enamlane Kuliimoviga juttu. Enamlaselt kuulis Kuliimov, et tema tundra on viljarikkuse maa, et

valge kivi võib rohkem vilja anda, kui veed kõigis tundra jõgedes ja järvedes.

Siis küsis laplane:

„Kas tema ja teised laplased võivad selles õnnelikus asukohas elada?“

Enamlane vastas:

„Selles linnas võib igaüks elada, kes tööd teeb.“

Laplane küsis uuesti:

„Aga kas võime me siit ka tööd leida?“

Ja jälle vastas enamlane:

„Siin leidub igaühe jaoks tööd, kes töötada tahab.“

Kuliimov küsis veel:

„Aga mis peavad need laplased tegema, kellel väiksed lapsed on? Need ei oska

tundrasse ilmus enamlane, ta on Noidist tugevam. Ta hävitas skorbuudi ja põhjaõõ. Ta teeb laplaste elu õnnelikuks.“

Väsimatait kuulas laplane Kuliimov seda laulu. Nüüd ei kartnud ta enam suurt Noidi, ei kartnud lumelägendikku, sest enamlane oli ta sõbraks saanud.

Põdrad jooksevad. Kodukoht tuleb ikka ligemale. Kuliimovi peas keerlevad mõtted, mis ta laplastele räägib. Ja järsku tunneb ta tundmata jõudu oma soontesse valguvat. See tuli ühes mälestustega suurest asukohast ja tema elust.

„Noid võtab meilt igal talvel palju inimesi. Nad surevad skorbuuti, nälga,

Samojeedide lapsed.

ju tööd teha, kuid neid on Kuliimovil ja teistel laplastel palju.“

Enamlane vastas:

„Sinu lapsed peavad õppima, et nad oskaksid mitte ainult põtru juhtida, vaid ka vedureid ja neid masinaid, mis mägedes ja vabrikutes töötavad. Meie linnas peavad suured töötama, väiksed — õppima.“

Laplane oli õnnelik. Oma rõõmust rääkis ta Jaanile:

„Mu poeg — sina, su õed ja ema, te saate õnnelikuks. Vana laplaste Noid on surnud. Suur enamlane ehitab elu.“

Neli päeva oli Kuliimov Hibinogorskis. Viienal päeval algas ta sõitu kodu poole.

V. Kuliimov koduteel

„Palju teavad mu vennad. Noid saatis meile näljasurma ja lumetuisud. Kuid

külma kätte. Me peame Noidile vastu hakkama, samuti nagu me karu peale jahti peame,“ valmines kindel otsus laplase peas.

Asukohta sisse sõites peatas ta järsku liigutusega põdrad ja hüppas saanist. Jaani käekõrvale võttes astus ta uulitsat mööda ja laulis, laulis nii, nagu enamlased oma uut laplaste laulu laulsid.

„Seitsmepäevase põdrasõidu tee kaugusel on õnnelik maa. Minge läbi tuiskude, tormide, minge üle mägede. Ärge kartke Noidi, ta on enamlastest nõrgem. Me maa ja meie, laplased, saame varsti õnnelikuks...“

Peagi kogusid laplased Kuliimovi onni. Kaua istusid ja kuulasid nad jutustusi ime- maast, enamlastest. Siis otsustasid nad oma karmist tundrast lahkuda, sellest elavate inimeste hauast ja enamlaste juurde rännata.

VI. Tagasi „Õnnelinna“

Kaheksa põdrakolmikut traavisid lumisel lagendikul ja viisid laplasi Hibinogorskile lähemale. Hibinogorskis võtsid neid enamlased lahkesti vastu. Nad asetati suurde majasse korterisse, kus laes helendavad kuulikesed valgust andsid. Siis kutsusid enamlased Kuliimovi ja teised laplased en-

ja müra, igasuguseid asju, millele nad nimegi ei osanud anda.

Peagi viis Kuliimov väikse Jaani kooli õppima. Kool — see oli jälle midagi sarnast, mida Jaan enesele ette kujutada ei suutnud. Ta nägi suurt maja, mille ukse kohal üleval mingisuguste märkidega silt rippus. Sisse astudes tulid Jaanile teised

Lapsed õppimas.

diga kaasa vabrikusse ja mägedesse seda suurt sotsialistlikku ehitustööd vaatama, mis ka laplaste elu paremaks pidi muutma.

Kui õnnelikud olid aga Jaan ja teised väikesed poisikesed ning plikakesed! Imestusega ja säravail silmil vahtisid nad oma uut ümbrust, seda õnnelinna, mis neile parema tuleviku pidi looma. Kui suured majad olid siin, kui palju liikumist, kära

pisikesed lapsed vastu. Õpetaja andis talle raamatu ja ütles:

„Nüüd pead sa hoolega õppima, et maailmas elada oskaksid ja mitte Noidi ei kardaks, keda olemaski ei ole.“

Ja Jaan tahtis õppida, et niisama tugevaks saada, nagu enamlased, kes tundrast ja Noidist võitu olid saanud ning siia kaugele põhjamaale selle imelinna ehitanud.

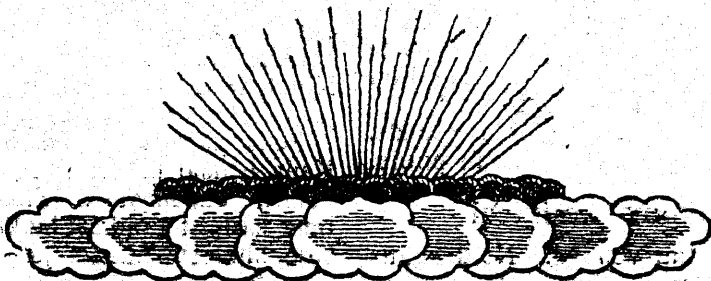
Ülesanne:

Lugege see jutustus läbi, mõtelge hästi järele ja kui kõik arusaadav on, mõtelge ise jutustused järgmistele teemidele:

1. Missugustes tingimustes elas Kuliimovi pere enne „Õnnelinna“ sõitmist.

2. Jaani tulevik „Õnnelinnas“.

Seadke kokku jutustuste plaanid ja jutustage klassis.

Noorte leninlaste marss

Meie rõõm on raamatud ja koolid.

Meie rõõm on terasene rühm.

Teravad me vabad mõttenooled,

Rõkkab edust meie tööde rütm.

Olgu raskusi me võitluskäikes hoogsais.

Me võitlusküsimus: kas ja või ei?

Väikseks võitlusvõennaks — oleme komnoorsool;

Meie isaks Lenini partei.

Viieaasta tellingute võrku

Põiminud me noorte hoolsa töö,

Et me uute ehituste kõrgus —

Rebiks puruks vana ilma öö.

Olgu raskusi me võitluskäikes hoogsais.

Me võitlusküsimus: kas ja või ei?

Väikseks võitlusvõennaks oleme komnoorsool;

Meie isaks Lenini partei.

F. KOTTA.

J ä ä t ü k i l

Meie Liidu kauges põhjas, Valgemere kallastel elavad kalurid. Kogu nende elu on merega seotud. Suvel püüavad nad kalu, talvel peavad hülgedele peale jahti.

Üks vana, äraiganud hülgejahi viis seisab selles, et jahimeeste artell (romsa — kohaliku nimetuse järel) läheb suure ujuva jäätüki peal merd mööda reisima ja hülgeid tabama. See tööala on väga kardetav, sest tihti viib vesi jäätüki Valgest-merest okeani; juhtub, et jahimehed hukkuvad.

Me asetame siia vana jurovstshiku (artelli juhataja) jutustuse, kes sarnase juhtumuse läbi elanud.

Selles jutustuses tulevad niisugused sõnad ette nagu Morshovets, Kaanin nos, Noovaja Semlja — need on saarte ja Põhja-polaarmere kalda osade nimed.

Hülgeid püüdmast

Olid karedad külmad. Kallastel külmast sile tasane jää. Puhus meretuul ja murdis jää. Kõige kohasem aeg jäätüki välja valida ja merele minna.

Poisid tulid minu juurde.

— Mihkel, — räägivad nad, — vii meid merele.

Mu isa oli 40 talvet jurovstshikuks olnud — ka mind valiti selleks.

Võtsin rõõmuga selle auameti vastu ja olin nõus. Romsasse kogus kaheksa inimest.

Hakkasid teele seadma: lootsikud, riided leib, kuivatatud kala, — kõike on palju tarvis, lähed ju kogu majapidamisega. Mina aga vahin ja ootan head jäätükki.

Tuligi jäätükk versta viis suur, valge nagu põld.

— Poisid, istuge lootsikutesse, meie tund on tulnud.

Sõudsiime sinna, kiskusime lootsikud välja, seadsime kõik korda nagu vaja.

Puhusid viined mägedetuuled, jäätükk libises kiiresti. Kolme päevaga oli kogu meri Suve kaldast Talve kaldani ülesõidetud. Siin algas meil varsti töö.

Hülged lamavad jäätükkidel, saja versta ulatusel — kus tihemini, kus harvemini — igal pool hülged ja hülged. Hüljes on tark loom; viieteistkümmne hulgast valivad omale juhi — jurovstshiku. See kuulab hoolega, keerutab peaga igale poole, teised aga lamavad, mis neil viga? Kui juhust mööda lased, hakkab see silmapilk end liigutama, ronib silmapilk jäätükkilt vette, teised kõik järele — loe ainult vulinaid kui tahad. Kui aga juhi kuuliga nii maha kõmmutad, et ta ei liigutagi, võib teisi kas või kätega kinni püüda.

Palju oli sel aastal meie meres hülgeid. Päeval püüdsime seni kui videvik kätte jõudis, siis kogusime jäätükkile. Sinna tirisime ka lootsikud. Kokk soendab jahukõrti. Päeva jooksul oled nii ära külma-

nud, et tuli ka peale ei hakka. Ja mis tuli õige jäätükil võib ollagi? Puid on vähe, kahju neist rohkem kui leivast. Niipalju saadi sooja, kui lootsikus uinud.

Olime juba kaunisti püüdnud. Varsti hakkas maa paistma, see oli Keedõ küla.

— Poisid, — ütlesin ma, — saak oli meil hea, hoiame nüüd rohkem kalda poole, sest kuigi praegu hea püügiaeg on, aga kes teab, kas saame teinekord nii hästi kaldale sõita.

Kus mehed, keerasid ninad kõrvale, ei ole rahul. Kõik on noored, jonnakad. „Veel tahame püüda!“

Mina vana Jüriga nõuame oma, nemad — oma. Kõige rohkem karjub Jaan, sõimab ja ässitab teisi.

— Praegu on kõige parem jahiaeg; hülged muud kui ujuvad, aga sina viid meid kaldale!

Pean kõvasti oma sõnast kinni ja manitsen:

— Te töötasite mitte minu keelust üle minna ja kui Jaan teie meeli segab, võib talle naha peale anda.

Jällegi tulid kõik mulle kallale:

— Ega me sind sellepärast juhiks ei valinud, et sa meid ahju peale viiksid. Kui sa juht oled, siis vii meid merele, aga mitte ahju peale.

Nii. Istume jäätükil ja vaidleme. Aga ilm läheb juba pimedaks. Poisid hakkavad magama heitma. Või mis neil viga, — nemad lähevad isa järele, nagu väiksed lapsed. Kuid mul ei ole unega tegemist. Istun leel, kus tuld teeme, mõtlen ühest ja teisest, sain sooja ja olin tukkuma jäänud.

Torm

Järsku, nagu oleks keegi mind tõuganud, — ärkasin üles. Ümberringi pilkane pimedus, torka kas või silm peast välja, tuul hulub. Kuulen, tuul ei ole enam mere poolt, vaid mägedest. Tõmbasin tikust tuld, vaatasin kompassi ja ehmatasin: tuul puhus otse mägede poolt ja viib meid otse okeani — hukatusse.

— Tõuske üles, vennad, tuul viib meid põhja leetseljandikkude poole, Morshovetsi poole, kui me enne jäämägede otsa ei satu!

Poisid hüppasid üles, vaatavad: ümberringi mässab torm, jää ragiseb, tuul hulub, jääkillud lendavad näkku ja peksavad nagu suhkruaasukestega.

— Tõmmake lootsikud jääle ehk saame Morshovetsi juures maale.

Hakkas valgeks minema. Jää ümberringi läheb ikka paksemaks ja paksemaks, olime

nii jäätükkide vahele kiilutud, et enam ei edasi ega tagasi. Maa on küll näha, aga kätte ei saa. Kaks korda viis veevool meie jäätüki ümber saare, siis kadus maa jällegi silmist.

Poisid uuesti Jaani kallale:

— Sina eksitasid meid!

Sõimavad, vannuvad. Peatan:

— Jätke sõimlemine!

Vaikistd, nagu surnud loomad.

— Ei ole midagi, lootke, — räägin ma poistele.

Neil on hea, heitku kas või lootsiku alla magama. Kuid mina ei tohi meelt heita. Kui minu tuju langeb, siis neil veel rohkem. Kõik mure on minu kaelas.

Korraga näeme, et meie poole tuleb väike jäätükike, mille peal nagu loomad end liigutavad. Meil ei olnud siis enam jaht meeles, ainult imestame, kuidas nii väikese jäätükikese peale loomad veest välja on roninud. Jäätükk jõudis ikka ligemale ja ligemale, siis nägime, et need polnudki hülged, vaid inimesed. Kolmekesi. Ujuvad ilma lootsikuteta, ilma köigeta. Viimaks nägime, et need vaesekesed olid laplased, kes meie poole karjuvad nii kuis jaksavad. Märkasime, et torm nad kaldalt ära oli viinud. Saatsime neile lootsiku.

Tõime nad üle endi juurde. Kes ka et oleks — kõik on seltsilised. Lasime neil soendada, andsime neile süüa ja juua: varsti läksid nad rõõmsamaks ja hakkasid oma keeles kõnelema: kuru, kuru. Vaevalt saime laplastega joonde, kui Kaanin Nos paistma hakkas: meie viimane lootus.

Versta kolm saime ligemale, siis pöördus meie jäätükk uuesti okeani poole. Asusime lootsikutesse, kuid ümberringi on jää nagu pudru — ei saa läbi. Ruttu tagasi! Ja jäätükk viib ikka kaugemale ja kaugemale okeani. Ning kadus Kaanin Nos, niipalju me teda nägimegi: lahkus nagu kaunis unenägu.

— Nüüd lootke ainult, — räägin poistele, — kui meid maale tarvis on, siis leidub see ka okeanis. On Noovaja Semlja, on Samojeedi maa, kas neid vähe on?

Võtsin väikese laastukese, sidusin kaks niidikest külge, tegin sel kombel pisukesed kaalud, ja hakkasin toitu kaaluma, et kõigile ühepalju saaks. Puuhalud lugesin ka kõik üle. Kuigi surm silmaga näha, siiski ei või meelt heita.

Kolm kuud okeanil

Juba kolmas kuu, meie aga ujume ikka okeani mööda. Puud said otsa, hakkasime lootsikuid põletama. Siis läksid

ilmad soemaks, vesi hakkas jäätükidel sulama. Uus häda: seni kui lumi sulas, oli vesi hea, aga jääst sulanud vesi on soolane. Toit lõppes otsa, asusime hülge liha sööma.

Kuid ka hülge liha sai otsa; püssirohu raiskasime kõik ära; hakkasime kindaid, püssi rihmu, nahka sööma.

Nälg kippus kallale.

Päike aga soendab ikka rohkem ja rohkem.

Jäätükid sulavad ja sulavad, okean saab puhtaks — ja siis on ka meil ots: lained lõhuvad meie jäätüki. Jüripäeva eel mõtlesin asja igapidi järele ja räägin siis teistele:

— Poisid, seadke lootsikud valmis, tõmmake!

Nii tegimegi. Õösel tõusis torm. Vilistab, hulub. Istume ja ootame hukatust...

Järsku praksus midagi, nagu oleks suuristik lastud.

— Lootsikutesse, poisid.

Hüppasime lootsikutesse ja kõik segunes...

Niipalju me jäätükki nägimegi — ta purunes väikesteks tükkideks. Pime, torm. Lained on metsast kõrgemad, aga meie oleme lootsikutes. Poisid võitlesid, võitle-

sid seni kui võisid, siis viskasid aerud käest ja lamasid lootsikutes nagu surnud.

Kaks ööpäeva pildusid meid lained. Kolmandal päeval jäid lained väiksemaks, udu lahkus ära ja silmapiirile ilmus Kaarin Nos. Tümani tundras saime vaevalt elusalt kaldale: leidsime sealt surnud hülge, sõime ja läksime tundrat mööda samojeedisid otsima. Hulkusime kaua, toitsime end sambla ja kontidega, mis tee peal ette juhtusid. Kahe nädala pärast leidsime samojeedi tshumi. Siin võeti meid suure rõõmuga vastu, anti põdraliha süüa ja isegi teed juua.

— No, on teil elu! — ütlesid samojeedid.

— No, ja teie elu samuti, — vastasime mele.

— Meie oleme kodus, — said samojeedid haavatud.

Puhkanud samojeedide pool, muretseme endile lootsiku ning sõitsime Tshesa jõge mööda koju. Seal võtsid meid naised vastu nagu hauast ülestõusnuid. Ja kuidas me siis kodus sõime!

Pärast seda juhtumust ei viinud jurovstshik kaks aastat inimesi merele, kuid pärast asus jälle oma kardetava tööala juurde.

Ülesanne:

Sead! kokku jutustus järgmisele teemile: „Kuidas elas Mihkli pere tema kolmekuusel äraolekul ja kuidas ta teda vastu võttis.“

Võitleja

Kevadest saadik oli Arvi karjasena olnud Metsa talus.

Ta oli mitmed korrad surmanüü tüdinud, vahest isegi kartnud, et ei jaksa vastu pidada sügiseni. Peremees oli tasu eest karjatada võtnud suure hulga noort õhvik-karja ümbruskonna popsnikkudelt, keilel puudus oma karjamaa. Sarnase võõra karja pidamine oli võimatu raske suures metsas, lisaks ümbritses karjamaad naabercondade tagamaasse kuuluvad aidadeta niidutüki ja sood, milliseid pidi hoolega kaitsma heinaajani. Peremees oli kohe kevadel annud selle lohutava teate, et teeb selja tümaks, kui loomad vähegi pääsevad sõtkuma võõraid heinamaid. Selle tõttu oli ta vahetpidamata piinavas pingutuses, et kuidagi segaseltsilist karja koos hoida ja heinamaalt eemale tõrjuda.

Suvi oli haruldaselt kuiv ja põudne, nädate viisi ei sadanud piiskagi vett. Pilve- raasugi ei nähtud; suured suitsupilved vaid vedelesid taevarannal liikumatutena ja

ähvardavatena — just kui reatatud punasekarva hiiglased, kes järelejätmatalt ootavad sobivat võimalust pealetungimiseks... Nendest läbi piilus päike kollakaspunasena, kui hirmus suur verdinud silm, mida ümbritses mustpunane rõngas. Ja kogu suitsust umbuünd avarus näis närbuvalt värisevat neis tuulehoogudes ja janune maa magas liikumatu ja kahvatuna kui surnu. Ei olnud jahutatavat tuulehingustki.

Oli suvipäev. Elajad olid täna nagu põõrased. Juba kaks korda oli kogu kari kiili jooksnud igasse suuna ja ainult äärmise pingutusega sai Arvi nad uuesti kokku. Ja et kusagil vett polnud, tungisid nad janus päris suisa sohu ja niidule vett otsima. Ligi kaks tundi oli ta nüüdki jooksnud, enne kui leidis kõik. Nüüd ta ajas nad vanasse seisupaika, ühte sohu ulatavasse neeme, kus hiiglakuused pakkusid theda tihnikuna vilu ja kaitset põletavas kuumuses. Seepärast nad nüüdki läksid meeleldi sinna. Ühed laskusid kohe närbunult maoli,

teised hakkasid seistes mäletsema, kolmandad liikusid rahunult edasi-tagasi.

Nähes elajaid lõpuks rahustuvat, ohkas Arvi kergendatud meelel ja istus lähedale kivile. Pühkis musta särgi-käiksega higist märga nägu ja vaatles veel kord uurides ümber.

Vabastas leivakoti masinlikult seljast, kuid leidis sealt ainult kuiva leiva ja soolase juustupala, tundis nii kanget joomajanu, et ei võinudki toitu maitsta. Kurgust kohas piinav põletus, mis krobeldas huuli ja halvatas keelt ja sülgki oli sitke kui vaht. Nagu kiuste andis perenaine ühte ja sama toitu, mis kihutas janu kannatamatusereni. Kuiv aukline leib ja kõrvaliseks kivikõva soolane juustutükk ilma võita. Väikse pudeliga oli piimagi, aga seda oli pidanud

niidu teiselt serval nrikes allikasilm, kust nad korra sinna pääsedes olid juua saanud. Ta läks neile otse üle niidu järele.

Äkki tundus, kui oleks mingi külm haaranud tast kinni, seljataga kuuludus kummaline ägin ja sammude müdin... Ta keeras instinktiivselt ja nägi suurt musta meest keppi kõigutades ta järele kõmpivat, hääletuna ja ähvardavana.

Häda ja hirm andsid Arvile nagu tiivad, väsimus kadus kui pühkides — see on Kõrri hallparun ise. Ta märkas vahemaa suurenemist ja karjus kähisedes:

— Või sina, saatana poiss, söödad mu heina! Oota sa!

— Pai peremees! Ei mina ole söötnud, — hüüdis Arvi hingeldades — Kaks korda

Karjane.

tänagi jooma juba hommikul, kui ei leidnud kusagilt tilka vett.

Äkki hüppasid mõned loomad üles ja hakkasid, sabad püsti, kuulama... Arvi kuulas ka hinge pidades ja nüüd sattus temagi kõrvu too tuttav sumisev põrin — kiilid! Ja äkki tormasid loomad pöörase kiirusega igaüks oma kanti — kui nägematust hundikarjast aetud.

Väriseva sõrmedega sidus ta leivakoti, kuulas hetke piinava põnevusega, selgusele saades peakarja pagusuunast. Ja siis jooksis järele.

Ta seisatas hetke jooksmise järele, kuulatades, kuidas muist krapi kolinaga kadusid Kõrri niidu poole, pingutas siis kõik jõu, et pääseks ette. Kuid leivakoti pärast oli ta neist liig maha jäänud; jõudes niidu servale, nägi ta juba kaht õhvikut keset niitu. Nad tormasid sinna sellepärast, et

need mullikad on pääsenud jooma... sest vett pole kusagil ja vahetpidamata kiilivad...

— Suu kinni! Aga ma sulle näitan....

Kuid soo oli pehme ja peremehe raske keha vajus kintsudeni iga sammul. Selle vastu jooksis Arvi nagu jänas. Vahemaa suurenes ikka enam ja Arvi nägi rõõmuga, et peremees jääb maha. Ta tasandas jooksu ja hüüdis äkki otsustavalt:

— Miks te mind taga ajate? Mina pole söötnud!

Ta südames tärkas hirm, viha ja kibedus, mäletades, kui hirmsasti see vereimeja oli peksnud ta eelkäijat. Mitu nädalat pidi poiss magama kõhuil, hirmsas palavikus, ega ole veelgi õieti paranenud. Arvi nägi oma ees seda väikest lahja selga, kus mustjassinised kepijäljed kerkisid kõrgele kui suured toobri õlmed. Pea-

aegu mõtlemata hüüdis ta kibedasti nuttes:

— Ärge mind püüdke! Ei te mind kolgi nagu Emili kolkisite!

Peremehe higine must nägu muutus tumepunaseks ja ta mõirgas kui vihale ärritatud sõnn:

— Oota sa kurivaimu sigudik! Või seda sa mäletad. Oot, oota...

Ja nagu eesmärgile lähenev võidujooksja, kogus koleda jõupingutuse, ta musklitest läikiv nägu väanles ponnistuse ja viha hirmsas hirvitus.

Ent samas põmatas pikali, nii et soo vajus. Arvi vaatas taha, just siis, kui metsikusest pahurpidi kõõrsilmad tõusid matate vahelt, kulmukarvadesse, ninasse ja habemesse oli tortunud sammal ja muu praht, muutes ta nii abitumalt ja narrilt näruseks, et Arvi tahtmatalt purskas heledalt naerma.

Nagu pähelöödud härg hüppas peremees kõmedalt mõirgades üles ja nagu kirvehoobist uimane härg tormas lõõja kallale, nii tormas peremees itsitaja järele, puhkides, ähkides ja katkendiliselt ähvardades.

— Ära naera — saatan! Mina su tapan! Raiun kukele roaks!

— Ei ial! — hüüdis väike karjapoiss võidujulgelt, — sinusugune kombak!

Ja ta naeris. Kuid ta oli lasknud peremehe liig lähedale. Ta kõrva ääres vihises, ja peremehe jäme kepp lendas just ta peast mööda. Vaid mõni kriips kõrvale — ja ta lamaks nüüd minestanult ja see hirmutis notiks teda parajasti kõigest jõust kepiga...

Arvi haaras maast kepi ja tundis kuidas selle ligane käepide oli veel soe peremehe higisest käest. Ta võpatas tahtmata, kui maru nähes, just nagu oleks puutunud peremehe enese kätt. Ta süda täitus võimatust, pimedast vihast. Sarnase jämeda kepiga tapaks teda ainult vigaseks — kuigi ta on veel nii väike!

Peremees puhkis kui vana rikkes aurukatel, ega jaksanud enam joosta; ainult vahetevahel võttis pikema hüppe, nagu väsimusse aetud hunt, kes lumes põgeneb metsniku eest.

— Mu kepp! Anna kepp! — ähkis ta vahele.

Arvi tajus, et nüüd maksaks paremini kätte, kui nüüd võiks ainult naerda ja pilgata. Ta mõtles, mis öelda, ning kilkas siis pilkava naeruga:

— Piitsutaja! Piitsutaja! Kas töörist on kadunud?

Lõök poleks nii hirmsasti mõjunud, kui see poisikese pilge.

— Sa mait! Seda sa mäletad... maksad! Kuradi sigudik!

Viha viis Arvi selge mõistuse, ta ei osanud midagi muud mõelda, naeris vaid ja tännitas õrritades:

— Piitsutaja! Piitsutaja! Piitsutaja! Küll on piitsutajal kahju, et tööd ei saa korda saata, oma tööd — kui pole tööriista...

Peremees oli lämbumas, võttis uuesti jälle seesuguse hoo, et sammal tolmas. Seisatas siis, vahtis poissi hirmsasti hambaid kiristades ja mõirgas:

— Kui sa raibe teaks, kuidas su selg varsti tümaks läheb. Ooh. Kui jõuad mu kätte... siis...

Ta pigistas kokku oma mustad sõrmed, nagu oleks kujutanud end poisi lahja kõri kägistavat, kollased kiristavad hambad paljastusid sasis vurrude alt julmalt hirvitades nagu puuri suletud näljased metsloomad, kellele näidatakse lihavat lamba reit... Arvi silmis lõõmas metsik viha ja ta hüüdis, meeletult rusikat kõigutades:

— Oodake, kui saan meheks! Siis mäletate seda päeva...

Peremehe nägu venis looka muigetao-lises hirvitus, kui ta sisises:

— Sina! Ohohoh! Ei sinust tule kunagi meest, selle järele kui oled olnud minu käes...

Arvi ei võinud nüüdki takistada seda iseseisvat värinat. Teda vihastas, et peremees seda nägi, ning siiski kihutas teda midagi tegema, et pääseks nägemast seda koledat naeru. Peaaegu mõtlemata lähenes ta peremehele, ulatas kepi ja lausus:

— Võtke siis nüüd! Piitsutaja! Piitsutaja!

Peremees ei suutnud klusatusle enam vastu panna: veel tormas ta hirmsa hooga — ja kukkus uuesti!

Kui pikne ühehoobiga oleks hävitanud ta talu ja vara, tapnud kõik ta omaksed, siis ta poleks nii süngelt kul nüüd upitanud end uuesti jalule. Ta suust ei tulnud sõnu. Ta otse urises ja haukus kui vana, ärritatud koer. Ta astus pika sammu. Siis seisls vaid ja osatas kui mõistuse kaotanud.

— Kui sa teaksid! Oota ainult! Oota!

Arvi otsustas minna ja mõtles veel midagi kihvtist öelda. Hüüdis siis ähvardades:

— Selle kepi ma hoian seks! Ehk see maitseb teile paremini — kui see minu oma!

Peremees seisls ja surus kustutamata vihas pilgu sesse neetusse, kes on jule-

nud teda pilgata, ja kellele ei võinud midagi teha. Ent kui pilguga võiks tappa, oleks Arvi sel hetkel vajunud surnuna maha. Veel kord hambaid kiristades ja ette

kujutades, kuls roogiks potssi kätte saades ja selle julma tunde rõõmus läkastas ta rind. Ses lõhutuses pööras ta tasa lontides küüni poole.

Küsimused:

1. Millises riigis võib peremees karjapotsiga sarnaselt ümber käia?

2. Kuidas on lugu karjalastega meil Nõukogude Liidus? Millised seadused on meil nende kohta maksvad?

3. Kuidas mõjub kollektiviseerimine karjalaste pidamise peale?

4. Kuidas tuleb siin Arvi ülevalpidamist hinnata ja kas alati võivad nooremad vanematele sarnaselt vastata?

Ülesanded:

Kirjutage kirjatööd järgmistele teemidele:

1. Mis sundis Arvit karja minema?
2. Mis juhtus Arvi eelkäijaga?

Mõtlege välja jutustus, seadke kokku plaan ja jutustage klassis „Kuidas käis Arvi, käsi peale kirjelatud juhtumist.“

MITMESUGUST

Tubapidi rändamine

Iga päev kõevad toas ahjud, põleb priimus, keedetakse kartuleid.

Võib olla oskate ise väga hästi ahju küdema panna või kartuleid keeta. Aga katsuge ära seletada: mispärast puud praagisevad? Mispärast suits korstnasse läheb, aga mitte tuppa? Kust tekib õli põlemise juures tahm? Miks küpsetatud kartul on koorukesega kaetud, aga keedetud ei ole?

Kardan, ei teie ei oska seda arusaadavalt ära seletada.

Ehk jälle: mispärast vesi tule kustutab?

Üks minu tuttavatest vastas: „Kustutab sellepärast, et ta märg ja külm on“. Õli on ju ka märg ja külm, aga õliga ei või tuld mingil tingimisel kustutada!

Näete, küsimus on lihtne, aga vastust ta peale anda ei olegi nii kerge.

Tahate, annan teile veel kaksteist mõistatust kõige lihtsamatest asjadest?

1. Mis on soojem, kas üks särk kolmekordse paksusega, või kolm särki?

2. Kas on õhust seinu olemas?

3. Kas tulel on vari?

4. Miks vesi ei põle?

5. Kas vesi suudab maja purustada?

6. Miks ahi küdemise ajal kumiseb?

7. Mispärast puhume tiku peale, kui teda kustutada tahame?

8. Kas on läbipaistvat rauda?

9. Mispärast leiva sees on augukesed?

10. Ahi soendab sellepärast, et teda kõetakse. Mispärast kasuk soendab?

11. Mispärast villast riiet märja lapi läbi triigitakse?

12. Mispärast põrandal ei saa uisutada, aga jääl saab?

Vaevast vastab nendele küsimustele üks kümne lugeja hulgast. Meid ümbritsevatest asjadest teame meie väga vähe. Tihti aga ei ole kellegi käest nende kohta küsida. Võib leida raamatuid veduri, telefoni jne kohta, kust aga leiate raamatut küpsetatud kartulil ehk ahjuroobi kohta? Sarnaseid raamatuid muidugi on, kuid neid peab enne palju läbi lugema, kui vastust leida meie kaheteistkümmenele küsimusele-mõistatusele.

Sarnaseid küsimusi võib ka anda mitte kaksteist, vaid sadandeid, tuhandeid. Iga asi meie toas on mõistatus. Millest, kuidas, mille jaoks ta on tehtud? Kas ta on ammu välja mõeldud?

Näiteks laual on nuga ja kahvel. Nad on alati ühes nagu vend ja õde. Kuid kas te teate, et nuga on vähemalt sadatuhat aastat kahvlit vanem? Nuga oli juba alg-aja inimesel, muidugi mitte rauast, vaid kivist, kuna aga kahvel võeti tarvitusele aastat 300 tagasi.

Inimesed teavad, millal ja kes leidis üles elektrilambi, aga küsige nendelt, millal on välja mõeldud peegel, ninarätik, millal hakati seepi tarvitama, millal kartuleid sõõma. Nende küsimuste peale paljud ei vasta.

Meie loeme huvitusega kaugetest, teadmata maadel reisisemisest, kuid ei pane tähele, et paari sammu kaugusel meist ehk veelgi lähemal asub teadmatu, huvitav, nõiduslik maa, mida nimetatakse

meie tuba.

Kui meie tahame teda uurida, siis võime seda reisu iga silmapilk korraldada. Mingisuguseid abinõusid, püssi ega ka teejuhti ei ole meil selleks tarvis. Ei ole isegi kaarti tarvis. Teel ei ole eksimistki karta. Meie jaamad on järgmised: ahi, laud ja pliit, riul kardinatega, riistakapp, riitekapp.

Millal õppisid inimesed tuld saama?

Kui lõbusalt pragisevad talveõhtul puud ahjus. Kui vaatad tulde, on nagu kerge ette kujutada imestamiseväärt asju — põlevad linnad, piiratud kindused. Halgude pragin tuletab sõjariistade kogupaukusid meelde ja tulekeeled kujutavad enesest kindlust.

Vanasti mõtlesid inimesed, et tules elavad kõiksugu tulsisalikud — tule vaimud. Aga oli ka niisuguseid, kes tuld jumaluseks pidasid ja tema auks kirikuid ehtasid. Sadanded aastad põlesid nendes kirikutes kustumata tulekesed, mis tulejumalale olid pühendatud.

Kustumata tuld alal hoida — see komme on üks kõige vanematest maa peal. Kümned tuhanded aastad tagasi ei osanud inimesed tuld teha. Nad ei osanud teda saada, vaid leidsid, nii nagu praegusel ajal kalleid kive leiatakse.

Ei ole siis ka ime, et teda kui kallist vara hoiti. Kui ta oleks ära kustunud, poleks kusagilt uut võtta olnud, sest inimesed ei osanud ju tuld saada.

Juhtus, et välk lõi puu põlema. Inimesed vaatasid hirmuga tuleeluka peale, kes puud suure praginaga neelas, nende oksid murdis ning koore ära sõi. Hirm oli lähemale minna, aga ära minna ei tahtnud: sest soe ja lõbus oli külmal õöl põleva puu läheduses.

Alg-aja inimene oli julge olevus. Tihti tuli tal võitlust pidada hiiglasuure karvase mammutiga ja võimsa koopakaruga. Leidsid, lõppude-lõpuks, kangelasid, kes ei kartnud kustuvale tulele läheneda. Teadmata on, kes esimesena julges põlevast oksast kinni haarata ja selle imeleiduse koju tuua. Võib olla, et seda ei teinud mitte üks inimene, vaid mitmed mitmesugustes kohtades. Kuidas see ka ei olnud,

kuid leidsid ometi niisugused inimesed, kes tule taltsaks tegid, nagu seda tehakse metsloomadega.

Edisoni ülesleidus, kes esimese elektrilambi tegi, ei ole midagi nende karvadega kaetud, kõverakäpaliste, pikkade kätega inimeste kõrval. Kui ei oleks tuld olnud, siis ei oleks meie praegugi palju erinenud orang-utangist ehk gorillast.

Alg-aja inimese mullaonne-koopaid hakkas hele valgus valgustama. Kuid läks veel palju tuhandeid aastaid mööda, enne kui inimesed õppisid tuld saama.

Kui inimene juba ise oskas tuld saada, ei pruukinud ta selle kaotamist karta. Kui torm ehk vihm tule kustutasid, siis võis seda jälle igal ajal uuesti põlema süüdata. Kuid kaua veel põlesid kirikus kustumata tuled, seda aega meelde tuletades, kus ei osatud tuld teha, kui tuli oli haruldane ja kallis leidus.

Kui imelik see ka ei ole, kõige vanem tulesaamise viis on praeguse ajani alal püsinud. Alg-aja inimene sai tuld kaht puud teine teise vastu hõõrudes.

Kuid vahe selles on siiski väga suur. Tiku põlema süütamiseks läheb ainult üks silmapilk tarvis, aga et tikk puud põlema süüdata, isegi täitsa kuiva puud, tuleb minutit viis jannata ehk isegi rohkem. Ka oskust on tarvis. Tikku süütab igaüks põlema, aga katsugu alg-aja inimese viisi järele tuld saada. Ma kahtlen väga, et teil sellest midagi välja tuleb.

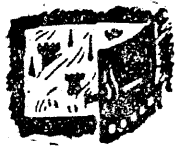
Miks tikud põlema süütuvad?

Alg-aja inimesel ei olnud sarnaseid tööabinõusid kui meil. Tal ei olnud hõõvlit ega saagi. Ta saagis ehk hõõveldas terava kivi ehk luuga. Niisuguste tööriistadega ei olnud kerge töötada. Mõnikord tuli niikaua kraapida ja hõõruda, et puu käes tuliseks läks, ehk hoopis põlema plahvatas. Selle tagajärjel vist tuli inimene arusaamisele, et tuld hõõrumise teel võib saada.

Selleks, et puu põlema lööks, on teda tarvis väga tugevasti kuumutada. Täheandab, ka kepikesi tuleb väga kaua üksteise vastu hõõruda.

Tikud — see on teine asi. Tikupeakesed on niisugusest materjalist, mis vähese soojenemise juures põlema läheb.

Et tikk põlema läheks, on küllalt kui puudutada rauda, näiteks, kas või tulist ahjuust. Aga kui puudutame tiku teise otsaga, siis ei sünni mingisugust plahvatust. Selle-

pärast ei ole meil tarviski tikku viie minuti kaupa toosi vastu hõõruda. Ainult tõmmata, — ja tikk hakkab põlema.

Kas palju aega on inimestel tikud?

Tikud on üles leitud mitte ammu. 1933. aastal pühitseme esimese tikuvabriku aastasada. Enne seda saadi tuld teisel teel. Inimesed, kes elasid sada aastat tagasi, kandisid taskus tikutoosi asemel väikest karbikest kolme iseäraliku asjaga: terasetükk, väike kivike ja imelik käsnaatükike.

Kui teie oleks küsinud, mis need on, teile oleks vastatud: kivike — see on tulekivi, aga käsnaatükike — tael.

Terve hunik asju ühe tikku asemel!

Kuidas saadi sel moel tuld?

Vaadake selle kirjukuuega paksu mehe peale, kellel pikk piip suus. Ühes käes on tal tuleraud, aga teises tulekivi ja tael. Ta taob rauaga kivi vastu. Mingisugust tagajärjel! Veel kord! Jälle mitte midagi! Veel kord! Rauast lendab sädeke, kuid käsnaatükike ei hakka. Viimaks, alles neljanda, viienda korra järel süütub ta põlema.

Teisiti öeldes, see on seesama tulesüütaja. Tulesüütajas on ka kivike, tükike terast — rattake, on ka käsna — bensiiniga läbiõmbunud taht.

Tuld välja raiuda ei olegi nii lihtne. Sel korral, kui euroopa reisijad tahtsid oma tuletugumise viisi grööni eskimoodele õpetada, ütlesid need sellest lahti. Nende arvates oli nende endine tulesaamise viis parem: nad said tuld nagu algaja inimesed hõõrumisega, kuiva puu peale paigutatud keppi rihmaga ringi ajades.

Eurooplased ise ei olnud ka selle vastu, et tulerauda ja kivi mõne teise parema asja vastu vahetada. Müügile ilmusid mitmesugused „keemilised tuleraudad“, üks ühest keerulisem.

Siis olid tikud, mis väävelhappe külgepuutumisest põlema läksid, siis olid klaaspeakestega tikud, mis siis põlema süütusid kui nende peakesi tangidega katki pigistada; viimaks veel klaasist, väga keerulise ehitusega abinõud. Kõik nad olid kallid ja mitte-vaastavad.

Nii kestis see, kuni fosfor-tikud üles leiti.

Fosfor on niisugune aine, mis väga väikse kuumutamise tagajärjel põlema süütub — ainult 60°. Paremat materjali ei võiks nagu leidagi tikkude tarvis. Aga kui võrrelda neid meie praegusaja tikkudega, siis ei kõlba nad kuhugi.

Nad olid väga kihvtised ja, peasi, süütusid liiga kergesti. Oli küllalt sellest, kui tõmbasid kas pingi või isegi saapasäart vastu, et tikk süütuks. Tikku süütamisel tekkis plahvatus. Peake lõhkes tükikideks kui väike pommike. Ärapõlenud tikust jäi järele väga paha mälestus vastikult haiseva väävelgaasi näol. Peale fosfori oli peakeses veel väävlit, mis põledes väävelgaasiks muutus.

Aastat viiskümmend tagasi ilmusid „kahjutud“ või rootsi tikud, mida praegusel ajal tarvitatakse. Nende tikkude peades ei ole fosforit hoopis, vaid fosfori aset täidavad mitmed teised põlevad ained.

Mispärast vesi ei põle

Ühed asjad, kui neid tugevasti kuumutada, lähevad põlema. Teised plahvatavad isegi nõrga soendamise juures. On ka niisuguseid asju, mis hoopis ei põle.

Näiteks, vesi ei põle,

Ehk soovite teada — mispärast?

Sellesama pärast, millepärast tuhk ei põle.

Vesi on ise põlemisest tekinud.

Mida tuleb siis põletada, et vett saada?

Vesinikku, sedasama vesinikku, millega õhupalle täidetakse.

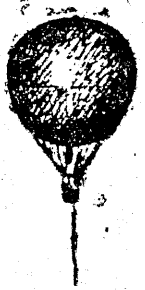
Ameerikas hakati õhupalle nüüd teise gaasiga täitma — heeliumiga. Niisugustel õhupallidel on julgem lennata, sest heelium ei põle.

Kuhu jäävad puud, kui ahju köetakse?

Puukuurist toodi raske sületäis puid, mis suure mürinaga ahju kõrvale maha visati. Tugevad terved halud. Niisugune lõhn nendest nagu oleks kuusk tuppa toodud.

Ahi pandi küdema. Vaatad tunni paari pärast, ja sellest sületäiest puudest ei ole midagi järele jäänud. Ainult märg lapp põrandal, mis tekkis lumesulamise tagajärjel, ja paar peotäit tuhka.

Kuhu jäi siis sületäis puid?

Pöles ära.

Mis tähendab: põles ära?

See asi tuleb järele uurida. Näed küünal ka, kui põleb, kaob ära. Kas kaob ta siis täiesti, või paistab see nii?

Võtame lusika ja küünla. Hoiame

lusika küünla kohal. Lusik kattub veetilgakestega, läheb niiskeks.

Kust sai siia vesi? Iseenesest mõista, et mujalt kusagilt kui küünlast.

Nüüd pühime lusika kuivaks ja mahutame tuleleegi sisse: lusik kattub tahmaga — sõeraasukestega. Kust tekkis süsi? Jällegi küünlast.

Miks me siis enne vett ega süsi ei näinud?

Sellesama pärast, millepärast meie ei näe maja sees haampalke ega naelu. Ainult tuiekahju ajal tulevad nähtavale haampalgid, naelad ja telliskivid. Niisama ka siin, vesi ja süsi tulevad ainult siis nähtavale, kui meie sünnitame väikese tulekahju — süütame küünla põlema.

Hea küll.

Küünla põlemise juures saame meie temast vee ja sõe. Aga kuhu need siis jäävad?

Vesi läheb auru näol lendu. Seesama aur langebki lusikale, kui teda leegi kohal hoida.

Aga kuhu jääb süsi?

Kui küünal suitseb, lendab süsi suitsu näol ära — ja langeb ümbritsevatele asjadele, lakke, seintele.

Kui küünal hästi põleb, tahma ei ole — süsi põleb kõik ära.

Põleb ära?

Mis tähendab see: põleb ära?

Kogu lugu algab otsast peale. Kuhu jääb süsi, kui ta ära põleb?

Üks kahest: kas ta kaob hoopis ära, või muutub mingisuguseks teiseks aineks, mida meie lihtsalt ei näe.

Katsume seda nägemata ainet kinni püüda.

Selleks lähevad meile tarvis pildil joonistatud asjad.

See on — kaks moosipurki.

Tükike küünalt. See on traadi külge kinnitatud, et hõlpsam oleks seda purki mahutada.

Aga klaasis — lubjavesi.

Seda vett tuleb nii valmistada: vee hulka segatakse vähe kustutamata lupja ja saadud lahu kurnatakse läbi kulvatus-

paberi. Kui ta veel sogane paistab, siis veel kord läbi kurnata, et ta täiesti läbi paistvaks saaks.

Nüüd süütame küünla põlema ja paigutame selle ettevaatlikult purgi põhja. Küünal põleb, põleb ja kustub ära. Võtame ta purgist välja, süütame põlema ja paneme purki tagasi. Sel korral kustub küünal kohe, nagu oleks teda vette kastetud.

Tähendab, purgis on nüüd midagi, mis ei lase küünalt põleda.

Mis seal siis võib olla? Nägemise järele on purk päris tühi.

Teeme siis niisugust asja. Valame purki lubjavett. Vesi muutub sogaseks — läheb valgeks. Kui meie lubjavet, teise purki valame, kus midagi ei olnud siis vesi jääb läbipaistvaks.

Tähendab, selles purgis, kus enne küünal põles, on mingisugune nägematu gaas, mis lubjavee sogaseks muudab.

Teadusmehed nimetasid selle gaasi süsihapugaasiks. Nad leidsid, et süsihapugaas tekib ka sõe põlemise juures.

Nüüd võime küsimusele vastata, kuhu küünal jäi. Ta muutub esialgu veeks ja sõeks. Vesi aurab ära, süsi põleb ja muutub süsihapugaasiks. Seesama sünnib ka puudega. Ka puud

muutuvad veeks ja sõeks. Süsi põleb ära, kuid mitte kõik — vaid alati jääb veidi sütt ahju järele. Aga põlenud süsi, s.o. süsihapugaas lendab ühes veeauruga korstnasse. Valge suits, mis talvel korstnast tuleb, ongi vee aur, mis külma käes tihedateks veetilgakadeks muutub. Aga kui suits must on, siis tähendab see, et ahi suitseb, suitsu sees on palju põlemata sütt — tahma.

Miks ahi kumiseb, kui ta kõeb?

Talvisel päeval, kui ahi kõeb, algab ta muusika. Ahi laulab ja kumiseb kui suur pasun orkestris, ahju ukсед mürisevad ja kolisevad, kui vask taldrekud.

Kust see mürin ja helin tuleb?

Et toru kumisema hakkaks on tarvis temasse puhuda.

Aga kes siis ahju puhub, kui ahju küttame?

Asi on järgmine: õhk läheb ahjus soojaks. Soe õhk aga on külmast õhust kergem. Tema asemele tuleb külm õhk toast. Ahjus tekib tõmme — õhuvool, mis läbi ahju alt ülespoole läheb.

Seda on kerge järele proovida. Paneme postkaardi ehk lihtsalt kaardi peale, hästi

serva lähedale, väikesed paberiraasukesed. Pange kaart ukse sees oleva augukese lähedale. Kõik paberiraasud lendavad üksteise järele ahju.

Mis viis neid sinna?

Õhu vool, mis toast ahju voolab. Õhu vool viib paberiraasukesed ära, niisama kui jõgi temasse visatud laastud ära viib.

Tähendab, ahju ei puhu keegi, vaid õhk ise voolab sinna.

Aga kas on tõsi, et kui õhu soojaks ajad, et ta siis ülespoole kerkima hakkab?

Seda võite ise oma silmadega näha. Pange päik-

sepaistesel päeval aknale põlev lamp või küünal. Aknal võite näha tule varju ja tema kohal ülespoole voolava auru varju. Sellepärast lähebki tulelatv alati ülespoole: õhk tõuseb üles, kiskusub leegi enesega kaasa.

Kas on nüüd arusaadav, mispärast ahjuukse sisse augud tehakse?

Õhu jaoks.

Milleks on siis õhku vaja?

Selleks, et puud õhus põleksid.

Ilma õhuta, näiteks kõvasti kinnipan-
dud ahjus, puud ei põle. Mida parem tõmme, seda paremini põlevad puud. Teie olete vast isegi tähele pannud: kui tõmme on tugev, siis põlevad puud hästi, aga kui tõmme vilets, põlevad puud hädavaevalt.

Teemasinal on ka õhugaugukesed. Kat-
suge nad üles leida?

Miks vesi tuld kustutab?

Kui küünla vette paneme siis kustub ta ära.

Mispärast?

Sellepärast, et küünla põlemiseks on õhku tarvis, aga mitte vett.

Sellepärast kustutabki vesi tule ära. Ta

ei lase põleva asja juurde õhku tungida.

Tuld võib ka teisiti ära kustutada: kas tekiga kinni katta või liiva peale puistata. Liiv või tekk ei lase õhku tule juurde ja tuli kustub ära.

Mispärast meie tikku peale puhume, kui teda kustutada tahame?

Põlevat küünalt ehk tikku ei kustuta me kunagi veega. Et väikest tuld kustutada, on sellest küllalt, kui ta peale puhuda. Mispärast tuli puhkumisest ära kustub?

Et tikku põlema süüdata, on tarvis teda kuumaks ajada: vastu tikutoosi tõmmata, või lihtsalt mingisuguse põleva asja külge puudutada.

Aga mis teha, et tikk ära kustuks?

Ta jälle külmaks teha, ära jahutada.

Aga kuidas jahutada?

Puhkuda ta peale ja ongi kõik.

Tähendab meie puhume tikku peale sellepärast, et teda jahutada, ja sellest ta kustubki.

Mõistatus ahjust

Mõistke ära mõistatus:

Ahi kõeb, aga tuld ei ole. Kust õhk sisse läheb, sealt ka suits välja tuleb. Mis see on?

See on inimene.

Hingamise juures hingame õhku sisse, aga välja vett ja süsihappugaasi. Just kui ahi.

Seda võite kergesti järele proovida. Kui hingate lusika peale, siis läheb see higiseks. Vaat siin on vesi. Puhuge läbi õle kõrre lubjavette. Vesi läheb sogaseks. Vaat siin on süsihappugaas.

Suu täidab teil ahjuukse aset, kuhu õhk sisse läheb ja on ka suitsukorstna eest.

Aga meie ahjus põleb see, mida meie sööme. Sellepärast ongi meie keha alati soe.

Tellimiste vastuvõtmine ajakirja-
õpperaamatu peale

„Noored kolhoosnikud“

kestab edasi

(Ilmub 6 korda aastas)
(Kolhoosi noorsookooli 5. ja 6. rühmale)

===== **Tellimise hind:** =====

12 kuu peale	6 rbl.
6 " "	3 "
Üksiknummer	1 "

Tellimisi võetakse vastu kõigis postiosakon-
dades, Knigotsentri ja Lookt'a raamatukaup-
lustes, „Külvaja“ volinikkude poolt kohtadel
ja otsekohe kirjastuses:

Ленинград, 31, Ул. 3-го Июля 48
Изд-во „Нюльвая“

163232

PE A 33, 3/4
643

Hind 1 rbl.

Tellige!

„ALATI VALMIS“

Ajakiri-õpperaamat

I astme kooli 3. ja 4. rühmale

Ilmuß 6 nummert aastas

Hind: 12 kuu peale 6 rubla

6 " " 3 "

Ostke!

Üksiknummer maksab 1 rbl.

Tellige!

„Külvaja“ kirjastusest

Ленинград 31, ул. 3-го Июля 48

Toimetus pöörab kõikide ajakirja lugejate ja õpetajate poole —
santke kaastööd.

Ответственный и технический редактор: А. Шпильфельд. Издание № 40.

Сдано в набор 15/III 1933 г. Подписано к печати 25/III 1933 г. 3 печ. лист.

Кегль 10. 1 печ. л. 86.688 зн. Всего 260.064 зн.

Изд. „КЮЛЬВАЯ“, Ленинград 31, ул. 3-го июля 48.

Ленгортит № 7169. — Тираж 500. — Тип. „Кюльвая“, ул. Дзержинского № 49. Зак. 3870.